Олена ТРИФОНОВА

Практикум
для змішаного навчання з дисципліни «Методика навчання української мови з народознавством»

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

Олена ТРИФОНОВА

Практикум
для змішаного навчання з дисципліни «Методика навчання української мови з народознавством»

Миколаїв – Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

УДК: 373.2.016:[811.161.2+39(=161.2)]:378.018.4
ББК: 74.102.413(=411.4)+63.5(4УКР)я73
Т 69

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол №28 від 27 червня 2023 року).

Рецензенти

Іщенко Людмила Валентинівна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедрою психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Листопад Олексій Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рускуліс Лілія Володимирівна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри української мови та літератури, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського.

Трифонова Олена. Практикум для змішаного навчання з дисципліни «Методика навчання української мови з народознавством». Миколаїв – Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. 124 с.

Т 69

ISBN: 978-617-7768-42-4

У Практикумі висвітлено зміст практичних занять із дисципліни «Методика навчання української мови з народознавством», завдання для самостійної роботи, виробничої практики, тести для перевірки знань здобувачів освіти; презентовано фрагменти конспектів занять, завдання, вправи та ігри з навчання української мови дітей дошкільного віку.

Видання адресоване фахівцям у галузі дошкільної освіти, здобувачам освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

ISBN: 978-617-7768-42-4

© О. Трифонова, 2023
© МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2023

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни……. 4
2. Анотація навчальної дисципліни……... 5
3. Зміст практичних занять……. 9
4. Завдання для виробничої практики……... 73
5. Критерії оцінювання……... 75
6. Тестові завдання…….. 80
7. Рекомендована література…….. 101
8. Додатки…… 104

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний ступінь</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
01 Освіта / Педагогіка</td><td>Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1</td><td rowspan="4">012 Дошкільна освіта</td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>4-й</td></tr>
<tr><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин 90</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4</td><td rowspan="9">Ступінь бакалавра</td><td>Лекції</td></tr>
<tr><td>20</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>30</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>40</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 50 год. – аудиторні заняття, 40 год. – самостійна робота (53 % ~ 47 %).

2. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Методика навчання української мови з народознавством» спрямована на ознайомлення студентів із теоретичними, психолого-педагогічними, лінгвістичними й лінгводидактичними засадами навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти; збагачення словника майбутніх фахівців народознавчими поняттями, образними висловами, малими жанрами фольклору; прищеплення педагогічних умінь і навичок роботи з дітьми з українського народознавства. У процесі вивчення навчального курсу студенти ознайомлюються зокрема з поняттями: «інтерференція», «транспозиція», «українське народознавство», «білінгвізм»; методами, прийомами, формами і засобами навчання дітей української мови та ознайомлення з народознавством; тематичними програмами навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти та ознайомлення їх з народознавством. Особливе значення в процесі вивчення навчальної дисципліни надається розгляду специфіці методів навчання української мови в умовах полікультурного середовища, спеціальним принципам навчання вимови українських звуків, лексики, добору та подачі граматичного матеріалу на занятті, навчання дітей українського діалогічного й монологічного мовлення, а також методиці ознайомлення дітей із національними традиціями, ремеслами, державними й національними символами України.

Ключові слова: методика, українська мова, українське народознавство, заклади дошкільної освіти, принципи, інтерференція, транспозиція.

Метою курсу є: озброєння студентів системою мовознавчих і народознавчих знань, формування в них культури українського мовлення, професійних умінь і навичок

розвитку усного українського мовлення в дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти, зокрема етнонаціональних та методикою ознайомлення дітей із українським народознавством.

Завданнями курсу є:

- ознайомити студентів із теоретичними, психолого-педагогічними, лінгвістичними й лінгводидактичними засадами навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот;
- ознайомити студентів із методикою навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот та методикою проведення занять із народознавства в різних вікових групах;
- навчити складати конспекти занять, дидактичні ігри і вправи з розвитку українського мовлення дітей інших національних спільнот;
- збагатити словник майбутніх фахівців народознавчими поняттями, образними висловами, малими жанрами фольклору;
- ознайомити студентів із українськими народними звичаями, обрядами, традиціями;
- прищепити педагогічні вміння і навички роботи з дітьми з народознавства;
- навчити складати сценарії літературних ранків, вечорів, дозвілля, національних свят.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

І. Загальнопредметні:

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово..

ЗК-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ІІ. Фахові:

ФК-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

ФК-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

ФК-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

ФК-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

Програмові результати навчання

ПРН-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПРН-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПРН-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

Передумови для вивчення дисципліни: Українська мова за професійним спрямуванням, Дитяча література, Дошкільна лінгводидактика.

У вивченні навчальної дисципліни здобувач освіти повинен неухильно дотримуватися принципів академічної доброчесності, а саме:

- у виконанні самостійних і практичних завдань дотримуватись інтелектуальної та особистої чесності;
- під час дискусійних питань, усних відповідей толерантно ставитися до своїх колег, поважати розмаїття думок інших;
- використовуючи чиїсь розробки, ідеї з різних джерел інформації, обов'язково зазначати на них посилання;
- в підготовці до практичних занять не допускати плагіату, фальсифікації результатів наукових досліджень інших учених;
- своєчасно виконувати всі завдання.

3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 1. Методологічні й психолого-педагогічні засади навчання дітей української мови в закладі дошкільної освіти національних спільнот

Мета: ознайомити здобувачів освіти з вимогами до навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот; вдосконалити знання щодо методологічних засад навчання дітей української мови, білінгвальних та інтерферентних явищ в оволодінні мовами; сприяти усвідомленню необхідності зв'язку методики навчання української мови із психологією та лінгводидактикою.

План

1. Методологічні засади методики навчання української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот.
2. Видатні педагоги про навчання дітей другої мови в ранньому та дошкільному віці.
3. Види і типи двомовності, їх характеристика.
4. Інтерференція і транспозиція в оволодінні дітьми інших національних спільнот українською мовою

Дискусійні питання

1. Час початку навчання дітей другої мови.
2. Володіння кількома мовами: виклики сьогодення.

Завдання 1. Ознайомтесь зі статтею Петрук Оксани Миколаївни «Прояв інтерференції у процесі навчання української мови як другої».

https://lib.iitta.gov.ua/724752/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A1.34-37.pdf

Висловіть свою думку, чи можуть використовуватись у навчанні української мови дітей етнонаціональних закладів дошкільної освіти такі прийоми, як: міжмовні зіставлення, міжмовні контрактивні вправи, переклад, вербальне пояснення складних випадків? Наведіть приклади. Заповніть таблицю:

Поняття	**Автор, джерело**	**Тлумачення**
вербальне пояснення складних випадків		
міжмовні контрактивні вправи		

Завдання 2. Уважно прочитайте слова та словосполучення, подані в таблиці. За умови неправильного їх перекладу запишіть у правому стовпчику правильний відповідник:

вибачаюсь	
В кінці кінців	
Вираз обличчя	
Гладити білизну	
Летюча миша	
На протязі години	
Приймати участь	
Пробка на дорозі	
Тушити вогонь	
Я говорю	
Я засипаю на парі	

Завдання 3. Складіть сенкан до лексем «мова», «мовлення» за таким алгоритмом:

1. Іменник
2. Два прикметники, що найбільш характеризують обране слово.
3. Три дієслова, з чим асоціюється обране поняття.
4. Речення із 4-х слів із запропонованим іменником.
5. Висновок – синонім до обраного поняття.

Наприклад:
Мова
Милозвучна, солов'їна
Звучить, ллється, ідентифікує
Живе й процвітає українська мова!
Слово

Завдання 4. Збери прислів'я:

Ве	**сло**	**«будь**	**ска**	**лиш.**
Ла	**сло**	**і**	**роз**	**вим**
па	**ли**	**ла**	**вом**	
во —	**мед**	**ке**	**ска».**	

Вправа. Визначте число у словах: груди ( ), двері ( ), чорнило ( ), листя ( ), меблі ( ), ліки ( ), перила ( ), цукор ( ), правда ( ), ганчір'я ( ), молоко ( ), сметана ( ), ножиці ( ) сани ( ), штани ( ), обжинки ( ), приморозки ( ), страх ( ).

Завдання для самостійної роботи

Написати твір-роздум: «Що значить для мене рідна мова?».

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *методоло-*

гія, методика, технологія, стадія, стратегія, система, типологізація, ментальність.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 2. Лінгводидактичні засади навчання дітей української мови в закладі дошкільної освіти національних спільнот

Мета: вдосконалити знання здобувачів освіти щодо принципів навчання дітей української мови, вміння реалізувати їх на занятті; на конкретних прикладах проаналізувати дитячі висловлювання, виокремити типові огріхи та шляхи їх запобігання.

План

1. Експериментальні дослідження з навчання української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот.
2. Типові помилки в українському мовленні дитини. Причини та шляхи запобігання помилок.
3. Принципи і умови навчання дітей української мови.

Дискусійні питання

1. Аналіз мовлення дитини. Типові помилки. Причини.
2. Яким чином принципи впливають на організацію та зміст навчання дітей української мови?

Завдання 1. Ознайомтесь зі статтею Баранової Вероніки Володимирівни «Розвиток мовлення двомовної дитини третього року життя у двомовних сім'ях» (2018 р.). http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4009/1/18.pdf

Зверніть увагу на позицію І. Срезнєвського щодо

вивчення дітьми кількох мов. Чи погоджуєтесь ви із думкою вченого, що вивчення дітьми кількох мов навіть природним шляхом у подальшому «виявлялися зі слабо розвиненою мисленнєвою діяльністю»? Відповідь аргументуйте.

Завдання 2. Прочитайте статтю О. А. Жаборюк «Білінгвізм крізь призму онтогенезу (авторська інтерпретація)» (2016 р.).
http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/184097/06-Zhaboriuk.pdf?sequence=1

Заанотуйте авторське розуміння нейропсихічного механізму природного білінгвізму. Запишіть до словничка поняття «предикативність», «предикація».

Завдання 3. Заповніть фрейм-схему:

Вправа 1. Прочитайте скоромовки (*додаток А*), спочатку повільно, вдруге – із пришвидшеним темпом. Слідкуйте за чіткою вимовою звуків [г], [ч], [б], [р]. Вивчіть їх напам’ять.

Вправа 2. Поставте наголос у словах: *спала, брала,*

верба, олень, дрова, приятель, слабий, слюсар, смерековий, сміючись, спина, новий, циган, цупкий, черговий, черешник, чуткий, щавель, яблуневий, яворок, легкий.

Завдання для самостійної роботи

Доберіть дидактичний матеріал для з'ясування вимови дітьми звуків [а], [б], [в], [г], [ґ], [д].

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *діяльність, мовлення, мовленнєва діяльність, навчально-мовленнєва діяльність, мовна свідомість, мовна самосвідомість, національна свідомість, пам'ять, сприймання, здібність, здатність, спілкування.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема 3. Завдання і зміст навчання дітей української мови

Мета: ознайомити здобувачів освіти із програмами розвитку українського мовлення дітей дошкільного віку; вдосконалити вміння аналізувати програми, знаходити спільне й відмінне; на основі їх змісту складати мовленнєвий портрет дитини.

План

1. Базовий компонент дошкільної освіти і Державний стандарт початкової загальної освіти щодо змісту навчання дітей української мови та ознайомлення їх із народознавством.

2. Вимоги програм щодо навчання дітей дошкільного віку української мови з фонетики, лексики, граматики, зв'язного мовлення.

Дискусійні питання

1. Компетентнісний чи компетенційний підхід до навчання: виклик сьогодення.

2. Проблема наступності у програмах із розвитку українського мовлення.

Завдання 1. Зробіть письмовий аналіз варіативних програм із розвитку українського мовлення дітей за схемою:

Назва програми, автор	**Вікова група, з якої починається навчання**	**Розділи**	**Теми навчання**

Завдання 2. Проаналізуйте зміст народознавчої роботи у чинних програмах для закладів дошкільної освіти згідно із таблицею:

Освітній напрям	**Зміст народознавчої роботи**		
	група		
	молодша	середня	старша

Завдання 3. ***Робота в парах***: поспілкуйтеся один із одним із тем «Як я проводжу вихідний день», «Мій улюблений фільм / книга», «моя улюблена страва» (*на вибір*). Мовленнєві огріхи запишіть у таблиці:

Мовленнєві огріхи			
Фонетичні	**Лексичні**	**Граматичні**	**Синтаксичні**

Вправа. Провідмінюйте слова: *свині, судді, порося, ім'я, ножиці, чотирнадцять, шістсот, обидва, сім тисяч дев'ятсот п'ятдесят три.*

Завдання для самостійної роботи

Складіть картотеку статей, методичних, навчальних посібників із навчання дітей української мови та ознайомлення з народознавством за 2018-2023 роки, напишіть до них анотацію.

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *програма, зміст, принципи, структура, компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, мовленнєві вміння, мовленнєві навички, соціокультурна складова, напрям.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 4. Методи і прийоми навчання дітей української мови

Мета: засвоїти класифікацію методів і прийомів з навчання української мови; усвідомити специфіку використання методів і прийомів на заняттях із навчання мови як другої.

План

1. Специфіка методів навчання української мови в умовах полікультурного середовища.
2. Ігри-драматизації та театралізовані ігри, їх місце в навчанні дітей української мови.

3. Прийоми навчання (зіставлення, порівняння).

Дискусійні питання

1. Як мотиви учіння впливають на засвоєння дітьми української мови?

2. Поясніть актуальність використання в навчанні української мови інтерактивних методів. Назвіть, які з них можна застосовувати на заняттях із дітьми?

Завдання 1. Проаналізуйте конспект заняття з розвитку українського мовлення дітей, розроблений Ольгою Хорошковською та Надією Кудикіною [Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення. Київ, 1992. Частина ІІ], за такою схемою:

Загальна тема	**Назва заняття**	**Вікова група**	**Методи**	**Прийоми**	**Засоби**	**Пропозиції Зауваження Оцінка**

«Зустріч 35. Транспорт

Мета. Збагачувати словниковий запас, вчити правильної вимови звука [у]: автобус, пароплав, розвивати мовленнєві вміння; вчити правил вуличного руху.

Словник: *їхати, місто, вулиця, перехід (переходити), світлофор, червоне, жовте, зелене світло, поїзд, літак.*

Матеріал: на дитячому майданчику обладнати «вулицю», «перехід», «світлофор»; іграшкові літак, поїзд, автобус, пароплав, трамвай, тролейбус, таксі (або їх зображення).

Хід заняття.

Заняття проводиться на майданчику.

Вихователь:

– Сьогодні ми будемо говорити про транспорт. За

допомогою транспорту ми швидко і вчасно прибуваємо в інші міста, села або в різні райони одного великого міста. Наприклад, нашим друзям, які живуть в Одесі, або Львові, або в якомусь іншому місті, треба приїхати в Київ. Можна летіти літаком (демонструє відповідний малюнок). Чим можна летіти? Можна їхати поїздом, автобусом, а можна сісти на пароплав (з Одеси) по Дніпру припливти до Києва.

– Отже, яким видом транспорту можна доїхати до Києва (Стежити, щоб діти відповідали не одним словом, а реченням).

– Літак, поїзд, пароплав, автобус – це транспорт, який везе людей на далекі відстані. Розкажіть, яким видом транспорту ви їздите до бабусі в гості. А відпочивати на море? (Вихователь має звернутися до кожного із запитанням, назвавши його ім'я).

– У нашому місті теж є транспорт, це місцевий транспорт. Найзручнішим видом транспорту є автобус. Він може їздити і в селі, і в місті. Ним можна доїхати з села в будь яке місто. А такі види транспорту, як трамвай (показує малюнок), тролейбус, є тільки у великих містах. (Діти повторюють). Вихователь стежить за правильною вимовою слів трамвай, тролейбус.

Гра «Не пропусти свою зупинку». Вихователь каже: «У нас у кожного дуже багато справ. Кому треба поїхати в аптеку купити ліки для бабусі, кому купити квіти для мами, кому взяти книжку в бібліотеці, кому купити іграшку для меншого братика чи сестрички, а комусь, може, йти до школи. Який вид транспорту ми оберемо, щоб поїхати у своїх морвах? (Діти називають).

– Ось вам малюнки – зупинки. Наприклад, на малюнку зображена іграшка. Значить, це – зупинка «Іграшковий магазин». Ось квітка. Це – зупинка «Магазин «Квіти України». Ось книжка. Це – зупинка «Бібліотека». Ця емблема (змій над чашею) означає зупинку «Аптека». А ось школяр із ранцем. Яка це зупинка? (Вихователь роздає малюнки).

Тепер нам треба обрати водія. Зробимо це за допомогою лічилки.

Хлопчики пригадують українську лічилку, обирають водія. Вихователь стежить за правильною вимовою цього слова, перепитує обраного хлопчика: «Ким ти будеш?». А ми всі будемо пасажирами. Водій повинен добре знати правила вуличного руху. Давайте запитаємо нашого водія, на яке світло світлофора не можна їхати, при якому світлі треба зменшити швидкість, на яке світло можна їхати.

Після запитань і відповідей вихователь підсумовує: «Наш водій добре знає правила вуличного руху. З ним можна сміливо їхати». Поки ми не сіли в транспорт, а йдемо пішки, називаємось пішоходами (Діти повторюють).

– А тепер перевіримо, чи знають пішоходи правила вуличного руху. Ось вулиця. Де пішоходи мають переходити вулицю? Діти можуть вказати на пішохідний перехід, а вихователь пропонує сказати: «На пішохідному переході». При якому світлі світлофора не можна переходити вулицю? При якому можна?

– Наш автобус (тролейбус) стоїть на другому боці вулиці. Нам треба її перейти. Перш ніж перейти, куди слід подивитися? (На світлофор). Яке там світло? Якщо на світлофорі червоне світло, вихователь запитує, чи можна йти. Після відповіді «натискує» кнопку, тобто міняє колір на зелений і знову запитує: «А тепер?». Отже, стаємо парами й переходимо вулицю.

Після того як діти «перейшли вулицю», вихователь каже:

– Зараз ми зайдемо в автобус. Заходьте спокійно, не штовхайтеся, «сідайте» парами. Будьте уважні. Прислухайтеся до того, що каже водій. Не пропустіть свою зупинку. Вихователь підходить до водія, вручає йому комплект малюнків (зупинок) і допомагає робити всі оголошення. Наприклад: «Обережно. Двері зачиняються. Наш автобус іде за маршрутом «Дитячий садок» – «Школа». Наступна

зупинка – «Магазин іграшок».

Після цього вихователь звертається до пасажирів:

Ви зайшли до салону і що маєте зробити? (Закомпостувати талони). Дівчатка, передайте хлопчикам свої талони на компостер. Як треба ввічливо звернутися до них? Якщо водій забуває оголосити зупинку, всі хором запитують: «Яка наступна зупинка?». Коли водій оголосить останню зупинку «Школа», виходять останні пасажири і вихователь хвалить усіх за те, що вони були уважні і не пропускали своїх зупинок.

На підсумковому етапі вихователь запитує, хто до якої зупинки їхав і чому» [с. 62–64].

Завдання 2. Збери прислів'я за картками:

Пус	**здо**	**та**	**ві**	**ва**	**та**	**доб**	**ва**

По	**не**	**сло**	**мо**	**со**	**бі**	**ро**	**ві**

вар	**будь**	**го**	**мо**	**мо**	**цій**	**ро**

Вправа 1. Знайдіть і виправте помилки:

Зустрічай потяг у вісім годин п'ятнадцять хвилин. У мене на пальто відірвався гудзик. Сніговик ніколи не боїться мороза. Декілька разів я бачив на його обличчі спалахи гніва. У страха очі великі. Сьогодні вранці випал сніг. Я зараз буду малювать. Він був самий розумний студент на курсі.

Вправа 2. Прочитайте скоромовки (*Додаток А*), спочатку повільно, вдруге – із пришвидшеним темпом. Слідкуйте за чіткою вимовою звуків [р], [л]. Вивчіть їх напам'ять.

Завдання для самостійної роботи

Доберіть дидактичний матеріал для з'ясування вимови дітьми звуків [р], [л].

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *метод, класифікація, навчально-пізнавальна діяльність, мотивація, стимулювання, корекція, контроль, інтеграція.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема 5. Форми і засоби навчання дітей української мови

Мета: засвоїти вимоги до форм і засобів навчання; осмислити специфіку проведення заняття з навчання української мови як другої; навчити розробляти різні типи занять із навчання дітей української мови й добирати відповідні засоби до них.

План

1. Форми навчання дітей української мови (заняття, гра-заняття, повсякденне життя).
2. Специфіка занять із навчання дітей української мови, їх структура.
3. Закріплення навичок українського мовлення в повсякденному житті.
4. Дидактичний і наочний матеріал, його характеристика. ТЗН, їх місце у закріпленні навичок українського розмовного мовлення.

Дискусійні питання

1. Яким вимогам повинен відповідати дидактичний і наочний матеріал на заняттях із навчання дітей української мови?

2. Які чинники, на вашу думку, стимулюють навчальну діяльність на занятті?

Завдання 1. Прочитайте конспект заняття, розроблений Марією Чаленко – вихователем ЗДО ім. С. Русової (м. Київ). Визначте, з якого освітнього напряму це заняття. Для якого віку це заняття? Який тип заняття? Сформулюйте програмові завдання до нього. Висловіть свою думку щодо змісту конспекту.

Червона калина.

Заняття з розвитку мовлення. Середній вік

Мета:……

Матеріал: аркуш паперу в рамці, кольоровий папір для листя, червоні квадратики з серветки, клей, підкладки, гілка з кетягами калини, кошики з овочами та фруктами, калиною, пом'яті ягоди калини в розетках.

Попередня робота: спостереження у природі, читання та вивчення віршів, легенд, загадок, приповідок, прислів'їв.

Словникова робота: Осінь – мелодійна, ніжна, загадкова, барвиста, кольорова. Калина – кетяг – червоненька, цілюща, лікувальна, гіркувата.

Дівчина в українському вбранні сидить на лавці, група прикрашена вишивками, кетягами калини.

Осіннього ранку
Пташки відлітали,
Новину повідомляли,
Що до нашого садка
Гості завітали.
Ось прийшли вони в садок,
Який поруч з лісом,
Синє озеро тут є,
І садок розкішний.
Всі зібралися гуртом

В групі «Паляничка»,
Ой як гарно і чудово,
Неначе в світличці!
Щоб почути від вас, діти:
Як бережете природу,
Як любите рідний край –
Скарб свого народу.
Про рослину незвичайну,
Вкриту ягідками,
Про калину променисту
З пишними гілками. *Діти підходять до Калини, вітаються з нею.*

Мене так звати – Калинкою.

Вихователь. Любі діти, промайнуло літо. Настала замріяна золота пора, яку називають чудовою. Що це за пора? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Це осінь. Вона м'яка, ніжна, як гарна мелодія. Які зміни за цей час сталися у природі? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Чим пахне осінь? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Так, осінь чарівна і щедра пора року. Ось, які подарунки вона принесла нам. *Дари осені:* ***Кошик з овочами.*** Діти, погляньте, що нам садки та городи подарували. У садочку виросли: яблука, груші, горіхи, виноград, слива, персик... На городі виросли: помідори, огірки, капуста, гарбузи, боби, картопля, перець, буряки, морква...

Кошик з кетягами ягід калини. Подивіться, які гарні кетяги ягід калини. Якого кольору? *(Червоного.)* Де вона росте? *(На нашому майданчику.)* Калина, це кущ чи дерево? *(Це кущ.)* Які ще дерева ростуть на нашому майданчику? *(Береза, липа, клен, тополя, верба, горобина, каштан.).* Діти, я хотіла б, щоб ви ніколи не забували і щоб завжди пам'ятали, що верба, тополя та кущ червоної калини є символами України. Діти! А ви куштували ягоди калини? *Відповіді дітей.* Які вони? А зернятка ви уважно

розглянули? Що вони вам нагадують? *Відповіді дітей.*

Правильно. У людини одне серце, а у калини – скільки ягід, стільки і сердець. Калина – символ України й оберіг. Кущ саджають біля хати, коли народжується дитина, тому що він символізує чесність, добробут і злагоду. Навесні калина зацвітає білим цвітом, а восени пишається червоними ягідками. Калина має ще й лікувальні властивості. З її ягідок печуть пиріжки, заварюють чай. Ставайте у коло, беріть калинову гілку і позмагаємося, хто краще про калину скаже, передаючи один одному кетяг.

Гра *«Хто краще про калину скаже»*

Калинка в колі. Діти, передаючи кетяг ягід калини з рук у руки, промовляють слова:

Калинко, ти червоненька,
Ти вродлива, ти квітуча,
Ти пишна, ти красива,
Ти цілюща, ти весела,
Ти смачна, ти трішки гіркувата,
Ти рясна, ти наче дівчина-українка...

Вихователь. Молодці! Як багато чарівних слів ви підібрали для Калинки. Про неї складено багато віршів, пісень, порівнянь та загадок. (*Діти пригадують і декламують вірші про калину, загадки, приповідки, легенди).*

Легенда про калину (*розповідає*)

А тепер ми прикрасимо калинові листочки, виготовлені технікою оригамі, ягідками калини і подаруємо нашим гостям.

Звучить українська народна пісня «Ой у лузі червона калина».

Діти із серветок роблять ягідки. Милуються зробленою картиною.

Психологічна гімнастика. Вихователь. Діти, а ви знаєте, що калина, окрім лікувальних властивостей, має ще й косметичні – з неї робили живильні маски для обличчя. Накладали на шкіру, щоб була вона м'яка та ніжна. І ви

візьміть своїми пальчиками цю калинову суміш і намажте свої щічки. *(Діти мажуть.)* Які ви у мене гарні, веселі, погляньте один на одного! Ви смієтеся, бо вам дуже весело, це вас зробила такими гарними, красивими і здоровими червона калина. І зовсім не дивно, що діти сміються.

Даруючи калинові листочки, прикрашені ягідками, вихователь говорить слова:

Батьки вчили своїх дітей любити рідний край. Куди б доля не занесла їх, вчили садити калину біля своєї хати – на згадку про рідний дім, про рідну Україну.

Завдання 2. Класифікуйте дидактичні ігри і вправи та українські народні ігри за мовленнєвими завданнями відповідно до схеми:

Назва гри	**Завдання з навчання української мови**					
	фонетика	лексика	граматика	діалог	зв'язна розповідь	інші

Завдання 3. Прочитайте вірш Володимира Лучука «Рідні кминові брати» (Додаток Б). Назвіть синоніми. Поясніть образні слова «джміль-сварливець», «нечуйвітер», «степовий головокрут».

Письмове завдання: поясніть дітям, що таке кмин.

Завдання для самостійної роботи

Доберіть дидактичний матеріал для з'ясування вимови дітьми звуків [з], [с].

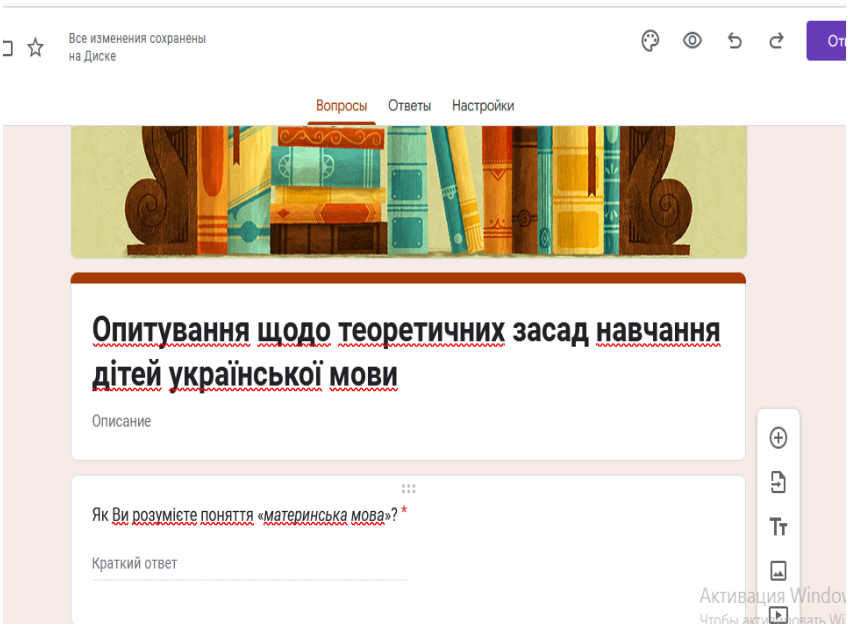
Словникова робота:

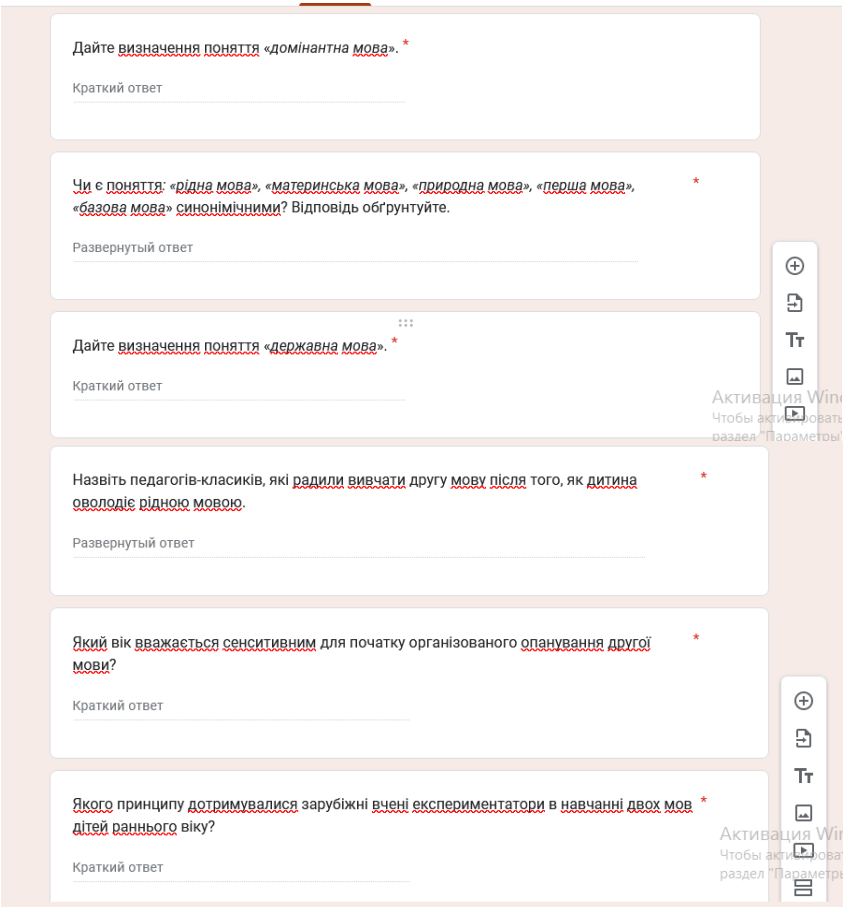
Письмово поясніть тлумачення слів: *типологія, символічні засоби, технічні засоби, пізнання, розумова діяльність.*

Опитування щодо теоретичних засад навчання дітей української мови

1. Як Ви розумієте поняття «*материнська мова*»?
2. Дайте визначення поняття «*домінантна мова*».
3. Чи є поняття*: «рідна мова», «материнська мова», «природна мова», «перша мова», «базова мова*» синонімічними? Відповідь обґрунтуйте.
4. Дайте визначення поняття «*державна мова*».
5. Назвіть педагогів-класиків, які радили вивчати другу мову після того, як дитина оволодіє рідною мовою.
6. Який вік вважається сенситивним для початку організованого опанування другої мови?
7. Якого принципу дотримувалися зарубіжні вчені експериментатори в навчанні двох мов дітей раннього віку?

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSez65IBP2KxE5yssMSFjlYZ5BJD0mWMEeomN7CyXfKQYPNOhg/viewform

Опитування щодо теоретичних засад навчання дітей української мови

1. Назвіть етапи розвитку дитини в умовах раннього двомовного навчання.
2. Назвіть стадії усвідомлення дитиною двомовності.
3. Дайте визначення поняття «*білінгвізм*».
4. Що таке рецептивна двомовність?

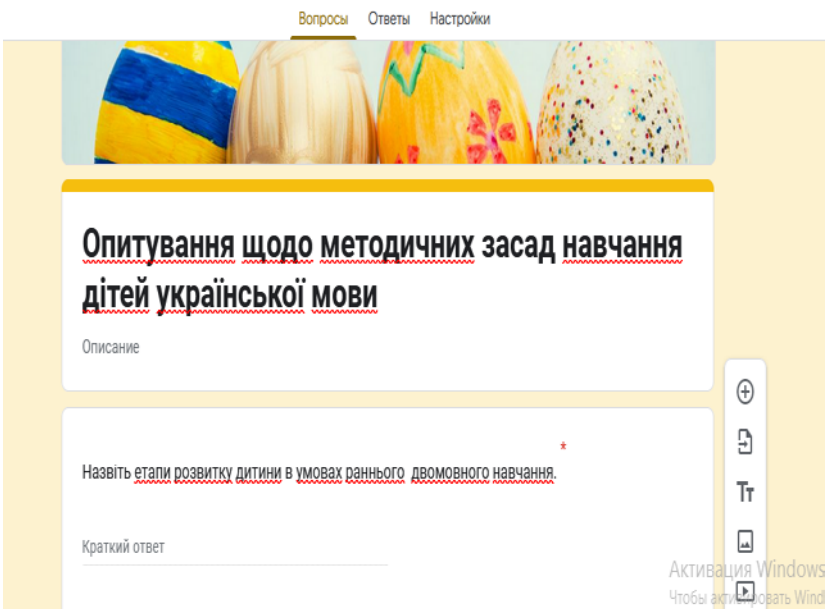
5. Схарактеризуйте мовця, для якого властивий репродуктивний білінгвізм.

6. Дайте визначення поняття «*інтерференція*».

7. Яку роль відіграє транспозиція в оволодінні дитиною другою мовою?

8. Запищіть приклади граматичної інтерференції.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScd1yx5eTObm-wIdVy4Qsf8x0F32W6lXNVixiFMHIkRkA7gBw/viewform

Назвіть стадії усвідомлення дитиною двомовності. *

Краткий ответ

Дайте визначення поняття «*білінгвізм*». *

Краткий ответ

Що таке рецептивна двомовність? *

Краткий ответ

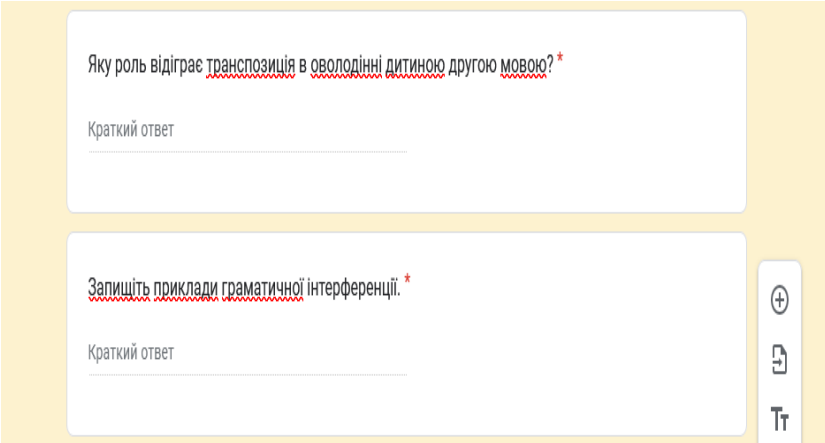
Активация Windo

Схарактеризуйте мовця, для якого властивий репродуктивний білінгвізм. *

Краткий ответ

Дайте визначення поняття «*інтерференція*». *

Краткий ответ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема 6. Методика навчання дітей вимови українських звуків

Мета: вдосконалити знання здобувачів освіти щодо усвідомлення дітьми звукової системи мови; навчити добирати відповідно до мети адекватні методи і прийоми навчання дітей різних складників фонетичної української компетенції.

План

1. Показ і пояснення артикуляції звуків, відсутніх у рідній мові дитини.
2. Прийоми навчання вимови звуків української мови.
3. Скоромовки, чистомовки, їх місце на занятті.
4. Ігри та вправи на розвиток фонематичного слуху та закріплення звуковимови.

Дискусійні питання

1. У чому, на вашу думку, полягає розвивальний потенціал такої структурної частини заняття, як навчання

вимови звуків української мови?

2. Доведіть на конкретних прикладах доцільність взаємозв'язку фонетики з орфоепією.

Завдання 1. Пригадайте сутність понять «фонематичне сприймання» і «фонематичний слух». Яку роль відіграють ці складові фонетичної компетентності в оволодінні дитиною мовою? Використайте діаграму Венна й визначте спільне і відмінне в означених термінах:

Завдання 2. Прочитайте заняття з розвитку українського мовлення. Визначте вид. Виокремте прийоми, методи навчання.

Заняття. Тема: Гомінкий дзвіночок

Мета: продовжити формувати фонетичну компетентність дітей; вправляти дітей у вимові африкатів [дж], [дз], та слів із ними; вдосконалювати артикуляцію; розвивати фонематичний слух; виховувати інтерес до світу звуків.

Обладнання: іграшковий дзвіночок; настільне дзеркальце; маркер; предметні малюнки із зображенням речей

та істот, назви яких містять звуки [дж], [дз].

Хід заняття.

Вихователь заходить до групової кімнати, дзвонячи іграшкою дзвіночком.

Вихователь. Ось і почалося наше заняття, діти! Сьогодні його початок у нас майже такий, як у школі, бо про нього сповістив... *(Дзвіночок*.) Справді, це дзвоник, дзвіночок — ви всі почули, який він гомінкий. Сьогодні дзвіночок нас познайомить із дзвінкими словами, у яких є звуки [дз], [дж]. Він допоможе нам ці слова правильно й чітко промовляти. Ви готові до цього, діти?

Мовленнєво-логічна гра «Дзвінкі загадки»

Яка музична іграшка може дзвонити? *(Дзвоник.)*

У паски та кекси кладуть ізюм, або… *(родзинки.)*

Яка іграшка швидко обертається на одній ніжці? *(Дзиґа.)*

У звірів — рот, а що у птахів? *(Дзьоб.)*

Коли подивишся в нього, побачиш себе. *(Дзеркало.)*

Які комахи роблять мед? *(Бджоли.)*

Як інакше назвати повидло? *(Джем.)*

Як називаються штани, пошиті з джинсової тканини? (Джинси.)

До святкового чоловічого костюму входять брюки *(Піджак).*

Вихователь звертає увагу на те, щоб діти вимовляли африкати [дз] та [дж] злито. Кожне слово вимовляють індивідуально і хором. Якщо діти не можуть відгадати загадку, педагог-підказує або показує картинку.

Мовленнєва гра «Спіймай звук»

Вихователь зачитує малюкам два ряди слів. Завдання дітей — уважно слухати слова і, почувши в них заданий звук, плескати в долоні. У першому ряді діти «ловлять» звук [дз], а в другому — [дж].

Словесний матеріал для гри. Дзвінок, діброва, зуби, дзбанок, підзорний, деньок, дзенькати, кукурудза, коза.

Джміль, діжка, піджак, дерево, джемпер, джура, думка, жерсть, джерело.

Якщо діти припускаються помилок, вихователь їх відразу виправляє й пояснює. У кінці гри діти ще раз за зразком дорослого повторюють усі слова з [дз], та [дж].

Таку гру можна провести й у вигляді змагання: хто помилився, вибуває, а всі, хто протримався у грі до кінця, вважаються переможцями.

Робота зі скоромовкою

Діти слухають, а потім промовляють услід за дорослим скоромовку.

1) Ведмедику-ледащо, вліз на пасіку нащо?
2) Буду джмеликом дзижчати, буду мед куштувати.

Скоромовку вимовляють кілька разів: спочатку повільно, потім у швидшому темпі, але виразно, чітко.

Вихователь. Наш дзвіночок, діти, знає чимало різних історій. Серед них є і смішні, і тривожні, але всі мають щасливий кінець.

Завдання 3. Прочитайте оповідання Василя Сухомлинського «Як Джміль нагодував Бджолу» (Додаток Б). Визначте, з якою метою можна використати це оповідання у формуванні фонетичної компетенції в дітей?

Завдання 4. Складіть за поданим зразком монофон (текст – в якому всі слова починаються на одну букву):

а) Чорнобока чапля чарівно чапала чайханою. Частинка чубика чуднувато чублялася. Чайник, чайнворд чаплі чудернацько чаклували. Чорнокіт чотирикласним чартером чумацькував. Чемно чотирикратний чемпіон чвертьфіналу чемодан чекав. Чорнокіт, чемпіон, чапля чуйно чимшвидше чимчикували;

б) Згори зорі загадково зазирали за золоторудний зольник. Зімпровізувавши забавний замок, зачаровано злетіли. Згодом звідусіль зазвучали звуки. З задвірку з завми-

ранням загравали з зорями. Задумайте – здійсниться!

Завдання для самостійної роботи

Розробіть дидактичну гру, спрямовану на вправлянння дітей у правильній вимові звуків [ч], [дж], [г].

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *артикуляція, фонація, звуки мовлення, фонеми, слухо-вимовні навички, інтонація.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема 7. Методика лексичної роботи з української мови

Мета: засвоїти особливості методів і прийомів збагачення словника дітей українською лексикою; вдосконалити знання щодо методики проведення занять із навчання дітей української мови, вміння розробляти лексичні вправи; добирати змістовний матеріал на заняття.

План

1. Принципи засвоєння лексики української мови.
2. Прийоми закріплення нових слів.
3. Класифікація дидактичних ігор і вправ на засвоєння української лексики, методика їх проведення.

Дискусійні питання

1. Проілюструйте прикладами взаємозв'язку триєдиної мети (збагачення, уточнення, активізація) на заняттях із навчання дітей української мови.
2. Яку роль відіграють психічні процеси у збагаченні словникового запасу дитини?

Завдання 1. За поданим зразком складіть тематичний словничок із тем: «Національний одяг», «Українські народні ігри», «Українське національне мистецтво».

Тема: «Ввічливі слова»

Здоровенькі були, доброго здоров'ячка, на добраніч, дозвольте звернутися (запитати), хай вам (тобі) щастить!, коли ваша ласка, із задоволенням, з радістю, яке твоє ім'я?, залюбки з тобою познайомилася, познайомимося, ласкаво просимо, яка приємна зустріч!, радий вас (тебе) бачити!, рада нашій зустрічі!, як твої справи?, чи дозвольте мені..., якщо тобі важко, допоможи..., Чи не змогли б ви мені..., зробіть мені таку ласку..., у тебе сьогодні чудова сукня, бант, светер (чудовий вигляд), Мені подобається твоя зачіска.

«Тварини і птахи»

Хитрячок, тигреня, лосеня, хитрюга, хитрючий, приручати, тварини, доглядати, грива, дикі, смугасті, плямиста, екзотичні, сильний, хвіст, хижаки, зубастий, могутній, голосний, гніздитися, перелітні, цвірінькати, дзьобатий, птахи, голуб, ластівка, снігур, шпак, літати, зимуючі, швидкий, низько, співати, пташенятко, свійські, слухняний, домашня, пес, вірний, гусак, лапи, індик, качка, гусенятко, ґелґотіти, щипати, індичка, ґелґотати.

«Професії »

Аптекар, лікар, хлібороб, кравець, кравчиня, назви інструментів, кранівник, будувати, працювати, потрібні, вчитель, інженер, відповідальні, прилади, лікарня, дитячій садок, муляр, ремонтувати, монтажник, будівельник, вихователь, медсестра, землероб, актор, гончар, ткач, спеціаліст, талановитий, вчитися, професіонал, хлібороб, водій.

Завдання 2. Прочитайте заняття з розвитку українського мовлення. Визначте завдання до заняття. Назвіть методи і прийоми, що використовувалися на занятті. Якими принципами забезпечувалася реалізація цього заняття?

Заняття з розвитку українського мовлення

Тема: Ввічливі слова

Завдання: ……..

Матеріал: іграшкові ляльки – Калинка й Барвінок, картинки, на яких зображено діти, аркуш паперу та фломастери.

Словник: люб'язно, тактовність, обхідливість, делікатність, галантність, чемно, обхідливий, тактовний.

Хід заняття

Доброго ранку, діти! А ось і наші друзі, Калинка й Барвінок, ласкаво просимо до нас у гості. Давайте привітаємося з ними: «Добридень», «Вітаємо вас» (усі ввічливі слова промовляються інтонаційно).

Діти, ви помітили, що сьогодні чуєте багато слів, які я виділяю голосом? Назвіть мені їх. Правильно, як їх називають? (ввічливі слова) Так, Калинка й Барвінок навчались у школі «Ввічливості» і я запросила їх сьогодні, щоб допомогли вам опанувати різні ввічливі слова. Вам цікаво дізнатися? Тоді я звернуся від себе і вас до них:

Калинко й Барвіночку, будьте люб'язні, допоможіть нам. Ви ж такі чемні та галантні і нам буде дуже приємно дізнатися від вас ввічливі слова. Повторімо разом зі мною це речення – прохання. (Діти повторюють речення). Які нові слова ви почули в реченні? Так, правильно, люб'язні, галантність, чемні. Діти, ви вже зрозуміли, що сьогодні пригадаємо з вами ввічливі слова. Українці кажуть: «Чого Івась не навчився – того Іван не буде знати». Як ви розумієте це прислів'я? Так, молодці, треба зараз вчитися, щоб потім бути ввічливими. Та дорослого складніше навчити.

Діти, я чи запам'ятали ви, де вчилися Калинка й Барвінок? Забули? Будь ласка, зверніться до них чемно й запитайте. Так, молодці. А можна сказати ще так:

Пробачте, я не запам'ятав, де ви вчилися?

Перепрошую, де ви вчилися?

Чи не могли б ви сказати, де ви вчилися?

Ми вчилися у школі «ввічливого етикету». Етикет – це правила вживання ввічливих культурних слів до людей (діти повторюють за вихователем). А ще нас вчили бути вихованим та сміливим. Ось, послухайте чистомовку про сміливість:

Єць – єць – єць – живе в лісі дивний заєць,
Єць – єць – єць – він сміливий, він боєць.
Ає –ає –ає – він образи не прощає,
Ає –ає –ає – та маленьких захищає.
(Діти двічі промовляють чистомовку).

Молодці, діти. Наш Барвінок делікатний, тому він хоче подарувати компліменти Калиночці, давайте послухаємо: Калинко, ти сьогодні маєш гарний вигляд, така весела, бажаю тобі й далі такою бути! Дякую, я із задоволенням приймаю цей комплімент. Шановний Барвіночку, ти завжди привітний, люб'язний. Хто з вас теж хоче сказати комплімент другові? (Діти кажуть компліменти один одному).

Діти, а зараз ми з вами трохи відпочинемо.

Доброго ранку, доброго дня, - (*піднімають руки вгору і розводять перед собою*)

Каже весела усім дітвора (*плескають у долоні*)

Всі вітання, побажання, (*ходьба*)

Посміхнувшись, говори,

І від рання до смеркання (*беруться всі за руки, рухають ними і посміхаються*).

Подаруй і повтори.

Діти, Калинка й Барвінок задоволені тим, що ви такі здібні. Покажіть їм наші заняття, як ми гарно їх виконуємо. Перша вправа «Скажи правильно». Калинка питає, коли ви йдете додому, що ви робите? (Відповіді дітей). Так, правильно, ми прощаємось. А що ви будете робити завтра, коли будете йти додому? (Відповіді дітей). Так, правильно, поп-

рощаюсь, попрощаємося. Коли когось бачите перший раз, то що ви робите? (Відповіді дітей). Молодці, ми вітаємося, вітаюсь. А завтра ви коли прийдете, то що зробите? (Відповіді дітей). Правильно, привітаюсь, привітаємося.

Молодці! Наші ляльки задоволені тим, як ви працюєте.

Наступна ***вправа називається «Зміни слово»***.

Ми з Калинкою й Барвінком будемо називати слово, а ви – його змінювати (Вихователь використовує картинки). Наприклад:

Хлопчик який? – ввічливий. Як він ставиться до бабусі? (Відповіді дітей). Так, правильно, хлопчик ставиться до бабусі ввічливо.

Дівчинка яка? – люб'язна. Як вона ставиться до вихователя? (Відповіді дітей). Правильно, дівчинка ставиться до вихователя люб'язно.

Діти які? – культурні. Як вони поводять в автобусі? (Відповіді дітей). Молодці, діти поводять культурно.

А тепер, наші хлопчики, подаруйте дівчаткам компліменти (Хлопчики дарують дівчаткам компліменти).

Молодці! Барвінок просить, щоб і дівчатка зробили хлопчикам компліменти.

Діти, ви знаєте, що на тому тижні в нас буде «Фестиваль казок», для цього треба зробити оголошення – запрошення для всіх діток. Послухайте, яке я зробила оголошення: Увага! Увага! Шановні діти й дорослі, люб'язно запрошуємо вас на «Фестиваль казок» у нашому дитячому садку. Нам дуже приємно бачити вас на фестивалі. Ласкаво просимо! Діти старшої групи. (Діти за прикладом складають оголошення). Молодці! Добре всі працювали.

Завдання 3. Розробіть дидактичну гру, спрямовану на засвоєння дітьми синонімів / антонімів.

Вправа. Знайдіть помилки у висловлюваннях дітей та виправте їх:

Дуже смачне пироженое. Не треба гратися спічками. Сьогодні дощ, а я забула взяти зонтик. На полиці багато різнокольорових носків. Тепле одіяло. Красний шарф. Ось тобі конфета. Завтра треба йти у школу. У собаки великий хвіст. Багата хата хлібом. У лісі ми бачили могутній дуп. Я тільки вчуся читать. У мене маленький нос. Дай мені, будь ласка, карандаш. Яка гарна кукла. Моя собака гарна та пухнаста. Іванко намалював гарний малюнок. Моя собака найкраща в світі. Оленка навчилась правильно читать. Дайте мені,будь ласка, цей карандаш. Діти разом пішли в школу. Петрик зимою завжди закаляється зі своїм дідусем.

Завдання для самостійної роботи

Розробіть діагностувальні завдання для з'ясування розуміння дітьми української мови за зразком.

Завдання 1. Гра «Хто більше назве слів українською мовою».

Мета: з'ясувати багатство українського словника дітей .

Матеріал: лялькова бабуся Одарка.

Процедура виконання: Вихователь знайомить дітей із бабусею Одаркою, яка завітала до них з метою запросити до себе у гості в українське село. Повідомляє, що бабуся Одарка хвилюється, чи все ви розумієте українською мовою.

– Діти, бабуся Одарка буде показувати вам світлини її улюблених домашніх тварин, а ви повинні назвати хто це і який він. (Вихователь дає приклад: котик, який...). Дитина повинна назвати якнайбільше слів українською мовою (за різними частинами мови).

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *лексика, слово, словниковий склад, поняття, лексичне значення, етимологія, ономастика, фразеологія* .

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема 8. Методика формування граматичної правильності українського мовлення

Мета: засвоїти методику формування граматично правильного українського мовлення дитини, осмисливши частково-методичні й специфічні принципи навчання граматики; навчити розробляти дидактичні ігри та вправи з формування граматично правильного українського мовлення дитини, чітко визначати мету.

План

1. Принципи добору та подачі граматичного матеріалу на занятті.
2. Прийоми введення нових граматичних форм і конструкцій.
3. Ігри та вправи на закріплення граматичних форм українського мовлення.

Дискусійні питання

1. Чи простежується реалізація принципу наступності у програмах із розвитку українського мовлення дітей?
2. Чому провідним принципом у навчанні дітей граматики української мови вважається повторність?

Завдання 1. ***Робота в парах*****:** уявіть, що ви зустрілись із досвідченим вихователем. Складіть 5-7 запитань щодо методики формування граматичної правильності українського мовлення в дітей старшого дошкільного віку, на які б хотіли отримати відповіді і використати цей досвід у своїй практичній діяльності.

запитання	**відповіді**

Завдання 2. ***Групова робота*****:** учасники групи обирають декілька карток, обговорюють питання, надалі один із членів групи доповідає, всі інші доповнюють відповідь.

Картка № 1.

Розробити дидактичну вправу на відмінювання дієслівних форм.

Картка № 2.

Розробити фрагмент заняття з розвитку українського мовлення, де реалізовується принцип «врахування специфіки рідної мови, зіставлення та порівняння граматичних явищ».

Картка № 3.

Розробити дидактичну гру на відмінювання іменників множини у знахідному відмінку.

Картка № 4.

Розробити дидактичну гру на виправлення помилок, зумовлених двомовністю.

Завдання 3. Прочитайте фрагмент конспекту заняття з розвитку українського мовлення. Чи відповідає зміст заняття заявленому програмованому завданню?

Фрагмент заняття з розвитку українського мовлення.

Завдання: граматика: ознайомити дітей з прийменниками «біля», «до», «від».

Матеріал: сюжетні малюнки.

Хід заняття:

– Діти, до нас на гостини завітав художник Олівець (показує). Він хоче розповісти вам цікаву казку про своїх друзів. Жили були маленькі звірятка. Вони були дуже

дружними, але рідко зустрічалися. А звали їх так: Кряк, Шмяк і Звяк. Кряк увесь час від когось ховався, тікав... А ховався він від дощу, від сонця, від хмарок. Він, коли щось розповідав, завжди говорив слово «від». Йому дуже подобалося це слово. Шмяк теж постійно кудись поспішав, біг, він дуже полюбляв ходити на гостини до друзів, до квіточок, до крамниці. Тому й подобалося йому слово «до». А третє звірятко, якого звали Звяк, завжди був біля своєї хатинки, біля мами, біля татка, тому подобалося йому слово «біля». І ось, одного чудового весняного дня ці звірятка зібрались разом, вирішили вони погратися в гру: «Вгадай слово». Першим гру почав Кряк, він сказав: «Я прийшов від школи». А звірятка засміялися і сказали, що це не правильно. Треба говорити: «Я прийшов до школи».

– Діти, давайте допоможемо звіряткам і пограємо разом із ними у гру. Я буду називати слова, а ви вставляти пропущене слово. Наприклад,

приїхав ..... лісу, стояти ..... магазину,
прийшов ..... крамниці, сидіти ..... вікна,
підбіг ..... машини, стояти ..... води,
підплив ..... берега, відійти ..... дому,
підійшов ..... товариша, піти ..... неї,
долетіти .....неба, повернутися ..... бабусі.

– Діти, Кряк, Шмяк і Звяк хочуть розповісти вам загадки, а ви повинні вгадати, про чиє улюблене слово згадується в загадці:

– від квітки до квітки літає, втомиться – спочиває (Метелик);

– у нашої бабусі сидить звір у кожусі, біля річки гріється, без водички миється (Котик);

– ходить квочка біля кілочка, водить діток-одноліток.

– Молодці діти! Ви правильно називали всі улюблені слова наших друзів.

Завдання 4. Прочитайте вірші Петра Ребра «Соняхи» та Олеся Орача «Соняшник» (*Додаток Б*). Поясніть письмово слова «гарбузиння», «осоння». Знайдіть у віршах художні тропи, письмово поясніть їх.

Вправа 1. Прочитайте скоромовки (*додаток А*), спочатку повільно, вдруге – із пришвидшеним темпом. Слідкуйте за чіткою вимовою звуків [г], [ч], [д], [р]. Вивчіть їх напам'ять.

Вправа 2. Виправте помилки в реченнях:

Це був будинок сестри. Пішов син Івана. Завтра я вперше піду у школу. У зоопарку з'явилося маленьке поні. На мене кинулось волохате шимпанзе. На день народження Сергійкові подарували гарну собаку. При зустрічі з ним я знову відчула нестерпний жаль. Учора відбулася цікава подорож до міста. Моя путь лежить на схід.

Завдання для самостійної роботи

Розробіть дидактичну гру на засвоєння дітьми граматичних норм української мови.

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *граматична будова мови, морфологія, синтаксис, словотвір, способи словотворення.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема 9. Методика навчання зв'язного українського мовлення

Мета: вдосконалити знання здобувачів освіти щодо різних типів діалогу; засвоїти методи і прийоми навчання діалогу; навчити складати різні типи вправ із формування

українського діалогічного мовлення; добирати відповідний дидактичний і художній матеріал.

План

1. Методика навчання українського діалогічного мовлення.

2. Дидактичні, народні ігри, малі фольклорні жанри, художні твори, побудовані у формі діалогу, їх місце у формуванні навичок діалогічного мовлення.

Дискусійні питання

1. У чому прослідковується взаємозв'язок зв'язного мовлення з фонетикою, лексикою, граматикою?

2. Назвіть психологічні чинники, що впливають на формування в дітей українського діалогічного мовлення?

Завдання 1. Прочитайте дидактичну гру. Визначте її мету (чи завдання). В якій віковій групі можна використати цю гру?

Веселе інтерв'ю

Обладнання: маски відомих дітям тварин, іграшковий мікрофон.

Діти на прохання дорослого одягають на себе маски – «перетворюються на звірят». Педагог повідомляє, що тваринам, у ролі яких наразі виступають дітлахи, слід дати інтерв'ю – розповісти про себе кореспонденту з телепередачі «У світі тварин». У ролі кореспондента виступає сам вихователь.

Дорослий бере мікрофон і, підходячи по черзі до дітей, спонукає їх до діалогу.

Запитання до гри:

– Ведмедику, розкажи, будь ласка, чи справедливо тебе вважають ласуном? Чим ти полюбляєш ласувати? Де саме ти береш улюблені мед та малину?

– Їжачку, чи правда, що ти – дика тварина? Хижа тварина? У тебе м'якеньке хутро? Чим ти займаєшся взим-

ку? Чому?

– Лисичко, чи трапляється, що на тебе полюють мисливці? Як ти гадаєш, навіщо вони це роблять – адже м'ясо лисиці люди не їдять? Завдяки яким якостям тобі часто вдається втекти від мисливців?

– Зайчику, чи справедливо тебе вважають полохливою тваринкою? Кого та чому ти боїшся? Поясни, навіщо тобі взимку міняти сіре хутро на біле? Чи почувався б ти добре, якби жив у неволі? Чому?

– Песику, яка у тебе вдача? Про тебе кажуть, що ти – найкращий вартовий. Чи це так? Що входить у твої обов'язки? Чого тобі не можна робити? Як ти ставишся до своїх господарів?

– Котику, чи вважаєш ти себе красивою та охайною тваринкою? Про що б ти попрохав своїх господарів? Чим ти полюбляєш ласувати? Яку користь ти приносиш у господарстві?

Завдання 2. Прочитайте оповідання Василя Сухомлинського «Як Метелик напився березового соку» (*Додаток Б*). Складіть приклад діалогу між Метеликом і Березою.

Завдання 3. Прочитайте фрагмент конспект заняття. Визначте методи, що використовувалися на занятті. Висловіть зауваження і пропозиції до заняття.

Заняття з розвитку українського мовлення (фрагмент)

Мета: активізувати словник дітей формами діалогічного спілкування.

Словник: *ти не дозволиш мені...; я можу в тебе дещо попросити?; не можна так робити, припиніть, вибач, будь ласка, я ненавмисне; я перепрошую, це вийшло випадково*.

Хід заняття. Вихователь пропонує дітям різні ситуації, для яких потрібно було знайти певні слова:

– Ти хочеш послухати свою улюблену казку. Ти береш книжку і йдеш в кімнату до бабусі, яка в цей час в'яже шкарпетку. Що ти їй скажеш? А як ще можна сказати?

– Твій старший брат їздить на велосипеді. У тебе немає велосипеда, але тобі так хочеться покататись! Що ти зробиш? Що ти скажеш?

– Ти хочеш погратись конструктором. Але коробка лежить високо на полиці, і ти не можеш дістати. У сусідній кімнаті лежить твій брат-старшокласник і читає книжку. Що ти зробиш? Якими словами ти попросиш брата допомогти тобі? А ще як?

– Ти прикрасив кімнату до свята, а твої молодші брати, граючись, почали зривати всі прикраси. Що ти зробиш? Що ти скажеш? Якими словами ти забороніш їм це робити?

– Ти разом з іншими дітьми грав у квача. І раптом вдарили ненавмисне одного гравця. Що ти зробиш? Що потрібно сказати?

Завдання для самостійної роботи

Розробіть за зразком мовленнєво-ігрові ситуації щодо активізації словника дітей формулами мовленнєвого етикету в ситуації телефонної розмови.

Словник: *алло; ви помилились номером; ви не туди телефонуєте; покличте, будь ласка, ...; зараз покличу; почекайте хвилинку; її немає вдома; зателефонуйте пізніше, будь ласка; передайте йому (їй), будь ласка, що телефонував...; я зателефоную ще раз*.

Матеріал: іграшкові мобільні телефони.

Мовленнєво-ігрова ситуація.

Оленка дзвонить Оксанчиній мамі:

– Алло! Здрастуйте. Це говорить Оленка Ковальчук.

– Здрастуй, Оленко!

– Ми з Оксанкою граємо у лікарню. Дозвольте їй, будь ласка, ще трохи побути в нас.

– Добре, Оленка, грайте. Передай Оксанці, щоб че-

рез годину вона була вдома. Дякую, що попередила.

– Будь ласка. До побачення.

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *текст, дискурс, діалог, висловлювання, говоріння, комунікативні вміння, комунікативні навички.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема 9. Методика навчання зв'язного українського мовлення

Мета: вдосконалити знання здобувачів освіти щодо різних типів монологу; засвоїти специфічні принципи, методи і прийоми навчання монологу; навчити складати зразки різних типів розповіді, розробляти конспекти різних за формою занять.

План

1. Монологічне мовлення.
2. Принципи та прийоми навчання дітей українського монологічного мовлення.
3. Прийоми навчання дітей різних типів українського розповідного мовлення.

Дискусійні питання

1. Поясніть, чим зумовлені труднощі в оволодінні дітьми зв'язним українським мовленням?
2. Доведіть або спростуйте важливість комунікативного підходу до навчання дітей українського монологічного мовлення.

Завдання 1. Ознайомтеся зі статтею В. Трунової

«Вивчення української мови молодшими школярами в умовах багатомовності». Зверніть увагу на авторське розуміння структури мовленнєвої ситуації. Розробіть мовленнєві ситуації відповідно до визначених автором видів навчальних мовленнєвих ситуацій: реальна мовленнєва ситуація; на основі прочитаного тексту; за ілюстративним матеріалом; уявна мовленнєва ситуація.
https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25609/Trunova.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Завдання 2. Прочитайте конспект заняття. Складіть мовленнєвий зразок опису рослини (на вибір) для дітей. Розробіть конспект заняття з навчання української мови для дітей старшого дошкільного віку з теми «Рослини мого краю».

Фрагмент заняття з розвитку українського мовлення.

Мета: вчити дітей складати описові розповіді за змістом українських народних ігор; вправляти у доречному використанні етикетних формул.

Хід заняття: Сюрпризний момент: до дітей на заняття приходить лялька Наталка. Діти, наша знайома українночка Наталка хоче з вами пограти в цікаву українську народну гру «Чий вінок кращий?». Вона вже приходила до нас з цією грою. Пам'ятаєте? (Пропонує одній дитині розповісти). Дитина розповідає:

Візьмемось за руки, підемо на луки,
Там сплетемо віночок, станемо в таночок.
Чий найкращий віночок, той іде в таночок.

Так, правильно. Але цього разу Наталка хоче, щоб ви їй розповіли про квітки, які вплітаються у віночок. Подивіться, вона принесла нам картинки, на яких зображені ці квітки (пропонує дітям вибрати по одній). Діти, Наталка буде промовляти слова, а ви як почуєте, з яких квіток буде

віночок, будете підходити до неї, ставати в коло і розповідати про цю квітку. Ось послухайте:

Ой піду я на лужок
Та й по квіти на вінок.
Я сплету віночок
Лише з ромашок!

Діти, подивіться уважно, у кого з вас ромашка? (виходить дитина, в якої ромашка, їй пропонується розповісти про цю квітку). Вихователь дає зразок: «Я ромашка. Маю біленькі пелюстки, а в середині жовтеньке сонечко. Я ніжна і всіх люблю» (дитина описує квітку).

Наталка по черзі називає всі квіти, які є у віночку. В кінці Наталка сплітає вінок з усіх квіток. Усі квітки танцюють.

Завдання 3. Користуючись застосунком «Padlet», проаналізуйте інтерактивні методи і прийоми навчання українського зв'язного мовлення дітей передшкільного віку, наведіть приклади їх використання на занятті з навчання української мови:

https://padlet.com/5lenatrifonova/padlet-xpnykhrlj4mt2vyp

Завдання 4. Прочитайте вірш Дмитра Павличка «Притча про Правду» (*Додаток Б*). Назвіть приказки і прислів'я про Правду. Як ви поясните дітям слова «бояри», «боярські нагаї»?

Завдання для самостійної роботи

Придумати для дітей казку-продовження про відважного юнака.

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *монолог, типи монологу, стилі мовлення, емоційно-експресивна оцінка мовлення, мовленнєва ситуація, комунікативні якості мовлення.*

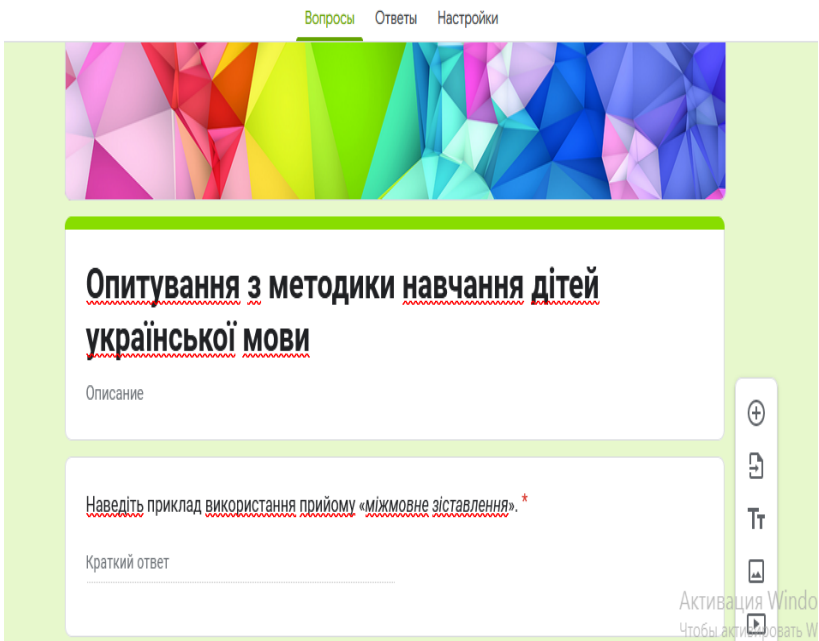
Оцініть за 5-ти бальною шкалою рівень своїх знань:

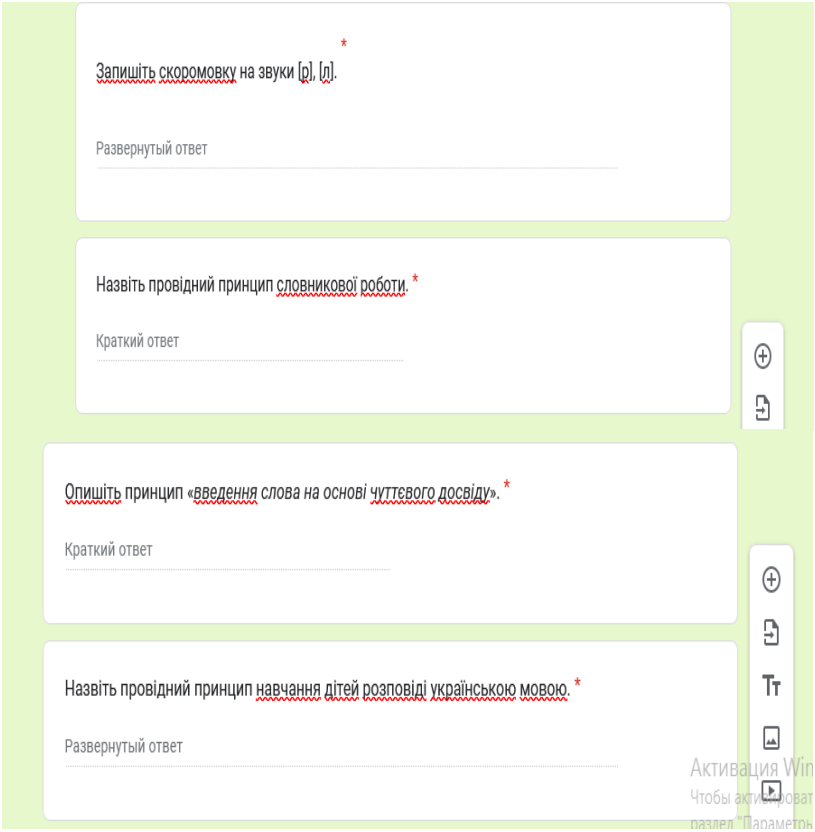
№	Запитання	1	2	3	4	5
1	Знаю, як реалізувати принципи навчання дітей української мови на заняттях					
2	Вмію розробляти дидактичні ігри і вправи на формування української мовленнєвої компетентності в дітей дошкільного віку					
3	Знаю, як застосувати на занятті з розвитку українського мовлення транспозиційні явища					
4	Обізнана із методикою навчання дітей української мови					
5	Вмію складати тематичні словнички					
6	Вмію розробляти конспекти занять із розвитку українського мовлення					

Опитування з методики навчання дітей української мови

1. Наведіть приклад використання прийому «*міжмовне зіставлення*».
2. Запишіть скоромовку на звуки [р], [л].
3. Назвіть провідний принцип словникової роботи.
4. Опишіть принцип «*введення слова на основі чуттєвого досвіду*».
5. Назвіть провідний принцип навчання дітей розповіді українською мовою.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScd1yx5eTObmwIdVy4Qsf8x0F32W6lXNVixiFMHIkRkA7gBw/viewform

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема 10. Теоретико-методичне забезпечення методики ознайомлення дітей із українським народознавством у закладі дошкільної освіти

Мета: засвоїти специфічні принципи ознайомлення дітей з українським народознавством; усвідомити поняття «народознавство», «українознавство», «народна дидактика», їх роль у становленні національно-мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку, національної самоідентичності.

План

1. Сутність понять «народна педагогіка», «народознавство», «українознавство», «етнопедагогіка», «народна дидактика».

2. Принципи ознайомлення дітей з українським народознавством.

3. Аналіз тематичної програми «Українське народознавство у дошкільному закладі».

Дискусійні питання

1. Яку роль відіграють принципи етнопедагогіки в оволодінні дітьми українським мовленням?

2. У чому проявляється своєрідність національного мовленнєвого етикету українців?

Завдання 1. Прочитайте легенду І. Січовика «Як виникла українська земля» (*Додаток Б*). Подумайте і зазначте, для якого віку доступний цей твір? Випишіть і поясніть значення художніх засобів, що зустрічаються у творі.

Завдання 2. Прочитайте висловлювання Наталії Сивачук щодо вживання терміна «ритуальне мовлення». Висловіть свою думку щодо цього. Випишіть із тексту і запам'ятайте мовленнєві формули ввічливості. Як Ви вважаєте, чи всі з них можна використовувати у сьогоденні? Назвіть методи ознайомлення дітей із ввічливими словами.

За Н. Сивачук, термін «ритуальне мовлення» – це вид обряду, форма складної поведінки, що історично склалася і злагоджена система дій (також і мовленнєвих). Учена наводить приклади до кожної з формул:

1. **Вітання**, форма якого залежить від пори дня, родинних та інших суспільних зв'язків. Ці словесні формули виконували також контактувальну функцію – допомагали спілкуванню, передбачали форму зачину ті підтримання бесіди:

– Добрий день. З святим днем будьте здорові!

– Слава Богу Ісусу Христу. Дай, Боже, час добрий!

– Здорові були та людям милі! Доброго здоров'я, мир вашому дому!

– Моє вам шануваннячко. Спаси вас, Боже!

2. **Побажання, віншування**:

– Дай, Боже, з роси, з води!

– Нехай Бог тобі, дитино, прибавить в ручки, ніжки і в животик трішки!

– Боже вас благослови і материними, і батьковими молитвами!

– Хай тобі Бог дає вік щасливий та довгий!

– Щоб ти була багата, як земля, дужа, як вода, щоб у коморі і в оборі усього було доволі!

3. **Благословення праці**:

– Нехай сей день святиться!

– Дай, Боже, час і пору добру! Боже, поможи!

– Відчиняй, пане, ворота, йде твоя робота!

– Кінець діло хвалить. Кінець – ділу вінець!

– Щоб у вас руки не боліли!

– Дай, Боже, щоб родилось, а не псувалось!

– Дай, Боже, на прожиток!

4. **Вибачення** :

– Вибачайте на сім слові.

– Прошу, простіть на слові.

– Простіть за слово, що сказав.

– Не у гнів буде сказано.

– Простіть, шануючи хліб та честь вашу!

На ці слова годилося сказати: «Хай Бог простить, я прощаю» [с.51].

Завдання 3. Прочитайте фрагменти казок Карпат (*Додаток Б*). Випишіть діалектні слова, замініть їх сучасними. Пригадайте поради О. В. Духновича щодо навчання дітей народною мовою. Висловіть свою думку щодо цього.

Завдання для самостійної роботи

Складіть кросворди з народознавчої тематики для дітей і для вихователів.

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *національний характер, світогляд, нація, історико-культурний досвід, український етнос, етнографія, народознавча компетентність.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема 11. Методика ознайомлення дітей із українськими народними іграми та іграшками

Мета: засвоїти методику проведення занять із ознайомлення дітей із українськими народними іграшками в різних вікових групах; вдосконалити знання щодо майстрів українських народних іграшок, класифікації народних іграшок та ігор, осмисливши значення ігор та іграшок в освітньо-виховному процесі ЗДО.

План

1. Українські народні ігри та іграшки: їх класифікація.
2. Методика використання народних українських ігор та народних іграшок у роботі з дітьми.

Дискусійні питання

1. Доведіть або спростуйте думку щодо лі українських народних ігор та народних іграшок у формуванні національно-мовленнєвої особистості.
2. Яким чином враховується регіональний аспект у текстах українських народних ігор?

Завдання 1. Ознайомтеся з визначеною С. Русовою класифікацією народних ігор. Висловіть свою думку, які з цих ігор найчастіше використовуються в ЗДО. Як Ви вважаєте, чи доречно застосовувати з дітьми військові ігри?

С. Русова вважала, що ігри виникли не тільки для розваги. Їх виникнення було пов'язане з вимогами життя. С. Русова виокремлювала такі:

– ігри, пов'язані з релігійним культом, підготовкою до військових дій;

– ігри, які сприяли розвитку сили, спритності, витривалості (боротьба, біг наввипередки) тощо.

Щодо класифікації ігор, то С. Русова пропонувала поділ ігор на 3 великі групи: рухливі-сенсорні, переймальні і навчальні.

Наслідувальні ігри (переймальні) С. Русова поділяла на зовнішні і внутрішні. У зовнішніх наслідувальних іграх, на думку С. Русової, діти переймають рухи, зовнішні стосунки людей, тварин тощо. А у внутрішніх наслідувальних іграх діти переймають почуття людей, емоції, переживання і т. ін. Ця форма гри, – писала С. Русова, – і є драматизація.

С. Русова поділяла ігри на підставі того змісту, який в них закладено для розвитку дітей, а саме:

1) прості рухливі ігри, в яких діти бігають наввипередки, перебігають із кутка в куток тощо;

2) ігри, що випливають з інстинкту наслідування. С. Русова зазначала, що другий вид ігор – найчисленніший, бо в них діти відображають навколишнє життя. Все, що діти бачили, чули, що їх вразило, переносять вони у гру. За словами вченої, важливо, щоб діти проявляли творчість у цих іграх, а не просто відтворювали довкілля.

Граються діти переважно у сенсорні ігри. Ігрові дії дітей – прості: щось переносять з місця на місце, підкидають м'яча, стукають молоточком тощо.

У 4–5 років, на думку С. Русової, можна починати

організовувати колективні ігри дітей, бо «гра – кращий засіб для гуртування дітей».

Старші діти вже шукають колективу, вони придумують самі розваги, у яких беруть участь кілька дітей. Спочатку діти цього віку наслідують в іграх стосунки членів родини, виявляючи свої спостереження, граючи ролі батьків і дітей. Згодом тематика ігор розширюється. Діти граються в козаків, пожежних, школу тощо.

Завдання 2. Перегляньте ролик Проєкт «Українські рукотвори» з теми «Українська народна іграшка та українські народні інструменти». Випишіть, яку функцію оберегу виконувала народна іграшка для дитини. Доповніть список українських народних іграшок.
https://www.google.com/search?q=%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F+%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D1%81%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B8%D0%BA%D0%B0+%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%88%D0%BA%D1%83&sxsrf=APwXEdfeZY8pTvK095eWDkS3x1B5WB4Tkw%3A1685610587497&ei=W2B4ZOT5Hc6vrgS8wpzgCg&oq=%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F+%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D1%81%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B8%D0%BA%D0%B0&gs_lcp=Cgxnd3Mtd2l6LXNlcnAQARgAMgUIIRCgATIFCCEQoAEyBQghEKABMgUIIRCgAToKCAAQRxDWBBCwAzoICC4QgAQQywE6CAgAEIAEEMsBOgUIABCABDoICAAQFhAeEAo6BggAEBYQHkoECEEYAFCIH1idMGD0TGgBcAF4AIABnwGIAd4GkgEDMC43mAEAoAEBwAEByAEI&sclient=gws-wiz-serp#fpstate=ive&vld=cid:a23a265b,vid:w67jvQaRfjo

Завдання 3. Уважно роздивіться концептуальну карту щодо використання української народної іграшки в різних видах діяльності закладу дошкільної освіти. Висловіть свої пропозиції та запропонуйте види роботи з іграш-

кою із дітьми. За зразком розробіть концептуальну карту щодо використання українських народних ігор у різних видах діяльності.

Завдання 4. Прочитайте українські народні ігри та ігри, складені Софією Русовою (*Додаток В*). Визначте мовленнєві завдання до кожної гри.

Завдання 5. Прочитайте конспекти ознайомлення дітей із українськими народними іграми «У вовка» та «Ірву, ірву горішечки» з досвіду роботи вихователькі Віри Єлагіної (м. Кам'янець-Подільський, 2016 р.), С. 47-50 (*Додаток Ґ*)

file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Downloads/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D0%84%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%BD%D0%B0%20(1).pdf

Визначте методи і прийоми, що використовувалися

на заняттях. Зазначте, з якої освітнього напряму ці заняття? Розробіть за зразком фрагменти занять із розвитку українського мовлення з використанням народних ігор.

Завдання для самостійної роботи

Перегляньте відео «Код нації»: валківські свищики». Спробуйте створити свій незвичайний свищик.
https://suspilne.media/181594-igraska-so-mae-golos-akstvoruetsa-valkivskij-svisik-urok-vid-majstrini-z-harkivsini/

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *національна самоідентичність, національна культура, художня творчість, декоративно-прикладне мистецтво.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема 12. Методика ознайомлення дітей з українськими народними піснями та родинними традиціями

Мета: засвоїти методику ознайомлення дітей із українськими родинними традиціями; збагатити знання здобувачів освіти українськими народними піснями та традиціями, звичаями й обрядами українського народу.

План

1. Українські народні пісні: шляхи використання в освітньому процесі.
2. Методика ознайомлення дітей різних вікових груп із родоводом та сімейними відносинами.
3. Методика ознайомлення дітей з правилами українського сімейного етикету.

Дискусійні питання

1. Яку роль відіграють українські народні пісні в

мовленнєвому вихованні дітей?

2. У чому полягає цінність родинних традицій?

Завдання 1. Мирослав Стельмахович українську родину образно називав «духовним храмом України-матері». Поясніть цей образний вислів ученого. Висловіть свою думку, у чому полягає сутність родинного виховання дітей? Як воно впливає на виховання національної свідомості та менталітету? До якого віку дитина повинна перебувати в колі сім'ї і виховуватися батьками?

За словами М. Стельмаховича, сім'я це «найбільша вихователька підростаючих поколінь за всіх часів й у всіх народів, невтомна плекальниця високої духовності й гуманізму, національного духу, характеру, свідомості, психології й патріотизму» (Стельмахович, 1994: 4–5).

Завдання 2. Ознайомтесь із текстами українських народних пісень (добірка Леопольда Ященка) **https://homin.etnoua.info/novyny/narodni-pisni-dlja-ditej-zoshyt-1-ljashchenko/**

Заповніть таблицю. Випишіть із пісень художні засоби виразності.

Група	Назва пісень	Художні засоби виразності
молодша		
середня		

старша		

Завдання 3. Користуючись словниками, з'ясуйте значення слів із текстів обрядових пісень:

Куліш, кружелі, чумак, кросенець, барзо.

Завдання 4. Прочитайте другий розділ «Українські традиції, пов'язані з народженням дитини» у книзі Валентини Борисенко «Сімейна обрядовість українців XX – початку XXI століття». Київ: Видавництво ІМФЕ, 2016. С.23-49. Законспектуйте традиції та обряди, пов'язані із хрещенням дитини. https://shron1.chtyvo.org.ua/Borysenko_Valentyna/Simeina_obriadovist_ukraintsiv_KhKh_-_pochatku_KhKhI_stolittia.pdf?PHPSESSID=d3jla6sgoj961eof3ovhrq3n30

Завдання 5. Прочитайте конспекти заняття, розроблений Ларисою Мишеніною. Визначте програмові завдання. Назвіть методи і прийоми, що використовувалися на занятті. Зазначте, з якого освітнього напряму заняття?

Тато, мама, я – це моя сім'я

Програмові завдання: ……

Матеріал та обладнання: площинний будиночок із зображенням трьох ведмедів, класифікатор, велика картка із зображенням пирога, предметні картинки із зображенням різних фруктів, картинка із зображенням дідуся і бабусі, кружечки з пінопласта різного кольору та різної величини, прикраси для торта, виготовлені з пластиліну.

Хід заняття. Вихователь. Діти, а у нас з'явився будиночок *(показує будиночок із зображенням трьох ведмедів).* Як ви гадаєте, хто тут може жити? *Відповіді дітей.*

– Так, тут живе сім'я трьох ведмедів. Ведмідь-тато, ведмідь-мама і їх синок – ведмежатко Мишко. А хто живе у вашій сім'ї?

– Як звуть твою маму?

– Як звуть твого тата?

– Як звуть твого братика чи сестричку?

– Твоя сестричка старша чи менша за тебе?

– Тато який? *Відповіді дітей. Дидактична вправа «Мама яка?»*

– Чим займається мама вдома?

– Тато?

– Як ви допомагаєте їм? *Відповіді дітей.*

– Я пропоную вам пограти у гру «Кому що треба для роботи» *(класифікатор на кшталт абака): з лівого боку – зображення силуетів жінки і чоловіка. Посередині картки-картинки із зображенням предметів домашнього вжитку. Для мами: каструля, вазон з квітами... Для тата: молоток, пилка, цвяхи...*

– Діти, уважно розгляньте малюнок. Якщо зображений предмет, який потрібен мамі, поставте його навпроти мами, а якщо татові – навпроти тата.

Вихователь стежить за роботою дітей, водночас запитує: які предмети ти дібрав для тата? Чому каструльку ти відібрала для мами?..

Вихователь демонструє картинку з зображенням бабусі і дідуся.

– А тепер погляньте на цю картинку. Хто тут зображений?

– Які вони? *Відповіді дітей.*

– Як ви піклуєтеся про своїх дідуся і бабусю?

– Як допомагаєте їм?

– Чим пригощає вас бабуся?

– З чим бабуся пече пироги? *Відповіді дітей.*

Вихователь. Пограймо у гру «Який пиріг спекла бабуся?» Погляньте, який смачний пиріг *(показує картинку із зо-*

браженням пирога). От у це віконечко я вставлятиму картинку із зображенням фрукта, а ви називатимете, який це пиріг.

Наприклад: якщо у віконечко вставлено картинку з яблуком, то пиріг буде яблучним, якщо вишню, то – вишневим ... . *Відповіді дітей.*

– Молодці, ви правильно назвали всі пироги, спечені бабусею.

– Дітки, подивіться, бабуся, мабуть, хотіла спекти торт, а напекла коржів, та не встигла прикрасити *(вихователь показує круглі форми).* Допоможемо їй.

– Якої форми коржі?

– Якого вони кольору?

– Який коржик найбільший?

– Який найменший? *Відповіді дітей.*

– Складемо коржі в один торт, від найбільшого до найменшого *(діти складають торт-піраміду, називають кольори).*

– Якого кольору корж між салатовим і блакитним?

– Скільки всього коржів?

– Скільки тортів? *Відповіді дітей.*

– Діти, мені здається, що нашому тортику чогось бракує? Мабуть, його треба прикрасити. Ось прикраси – це полуничкі, черешеньки, апельсинові дольки, грибочки і солодкі листочки.

– Оля, Катруся і Сашко прикрасять краї салатового коржа грибочками і листочками, чергуючи їх. Ваня, Толя і Маринка – блакитний корж червоними і жовтими черешеньками, теж чергуючи їх. А Сергійко, Настуся і Юля прикрасять полуничками і апельсиновими дольками білий корж. *Діти викладають на кожному коржі прикраси. (Завдяки величині кожного коржа по краю можна викладати прикраси).*

Завдання 6. Прочитайте оповідання В. Сухомлинського «Моя мама пахне хлібом» (*Додаток Б*). Доберіть форми, методи та прийоми роботи з цим оповіданням.

Завдання 7. Прочитайте вірші Петра Засенка «Дідусь» та Наталії Бугай «Зійдеться родина вся» (*Додаток Б*). Назвіть емоційно-експресивні слова. Поясніть значення слів «вервечка», «корба», «кухлик».

Завдання для самостійної роботи

Завдання. Продовжте складання перспективного плану з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з українськими народними піснями:

№	Форми, методи роботи	Мета	Термін виконання
1	Бесіда «Пісня – в душі кожного українця!»	Виховувати любов до української народної пісні; розвивати пам'ять, увагу, мислення, образне мовлення	Вересень Перший тиждень
2	Заняття «Наша пісня солов'їна»	Поглиблювати знання дітей про українські народні пісні; збагачувати словник дитини образними висловами; виховувати гордість за український народ, повагу до пісні, бажання співати народні пісні; розвивати увагу, пам'ять, спостережливість	Вересень Третій тиждень
3	Музична народна гра «Галя по садочку ходила»		

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *традиції, звичаї, оберіг, прикмети, родинний етикет.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Тема 13. Методика ознайомлення дітей із державними й національними символами України

Мета: засвоїти методику ознайомлення дітей із українськими державними й національними символами; збагатити знання здобувачів освіти щодо державних і національних символів українського народу; навчити розробляти конспекти занять, комунікативно-мовленнєві ситуації; вдосконалити вміння розробляти творчі завдання, вправи та ігри з ознайомлення дітей із символами України.

План

1. Державні символи України.
2. Національні символи України.
3. Методика ознайомлення дітей із державними й національними символами України.

Дискусійні питання

1. Сформулюйте особливості засвоєння дітьми державної та національної символіки в різних групах.
2. Яким чином віддзеркалюються завдання з ознайомлення дітей із державними й національними символами України в чинних програмах ЗДО?

Завдання 1. Назвіть державні й національні символи України. Уважно роздивіться подані нижче національні символи, доповніть цей список.

Калина – символ вірності, краси, незалежності

Верба – символ здоров'я, життя, плодючості

Дуб – символ міцності, сили, вічності

Тополя – символ життя, свободи, жіночої краси, стрункості

Вишня – символ рідної землі

Бук – символ міцності, мужньої краси

Барвінок – символ життя, кохання

Безсмертник – символ здоров'я та вічності

Чорнобривці – символ рідної оселі, вірності

Соняшник – символ праці, достатку, сонця

Любисток – символ любові, вірності й відданості

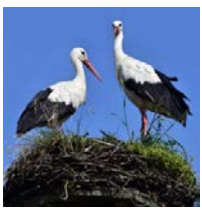
Мальва – символ любові до рідної землі, Батьківщини

Хміль – символ родючості, хоробрості, відваги, гнучкості розуму

Ромашка – символ ніжності, покірності, скромності

Лелека – символ роду, сімейного добробуту

Коровай – символ щастя й достатку

Завдання 2. Відповідно до поданих вище українських народних символів запишіть ті, з якими знайомимо дітей дошкільного віку за таблицею.

Назва символу	**Форма роботи**			
	заняття	**розваги**	**гра**	**індивідуальна робота**

Завдання 3. За поданою нижче лексикою розподіліть її за темами обрядовості згідно із таблицею:

ОБРЯДОВІСТЬ			
осіння	**зимова**	**весняна**	**літня**

Тематичний словник: *свята Спаса, Маковея, дзвонар, калачі, коржі з маком та медом, Трійця, чорнобривці, крашанка, веснянки, «шуліки»,дівчина Весна, Свят-Вечір, коливо, дідух, яблука з медом, Івана Купала, жито, горіхи, коляда, колядувати, Пасха, міхоноша, щедрувати, «Семена», Різдво, вечорниці, «Здвиження», Стрітення, Зелені свята, Покрови, балабушки, писанка, гойдалки, Водохреще, калита, Миколая, вареники з капустою, узвар, кутя, Йордань, покуть, вечеря, обжинки.*

Завдання 4. Визначте, коли, в якій віковій групі доцільно використати вірш Степана Жупанина «Писанки», Андрія М'ястківського «Казочка про писанку» (*Додаток Б*)? Продумайте форми роботи з цими художніми творами. Випишіть незрозумілі дітям слова, прийоми їх пояснення.

Завдання 5. Прочитайте конспект заняття, розроблений вихователькою Білінською А. І. «Неповторні перлини українського народу» – інтегроване заняття для дітей середнього і старшого дошкільного віку. С. 149–151. Визначте методи, прийоми і засоби, що використовувалися на занятті. Висловіть своє ставлення до інтегрованих занять.
http://oipopp.ed-sp.net/public/repository/narodoznavcha_diyalnist.pdf

Завдання для самостійної роботи

Підготувати презентацію «Народні промисли та ремесла України».

Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *національний суверенітет, національно-визвольний рух, геральдика, козацтво, артефакти, соборність.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Тема 14. Методика ознайомлення дітей з ремеслами України

Мета: засвоїти методику ознайомлення дітей із українськими ремеслами; збагатити знання здобувачів освіти щодо ремесел українського народу; навчити розробляти конспекти занять із ознайомлення з ремеслами в різних вікових групах, імітувати проведення заняття в аудиторії.

План

1. Народні промисли та ремесла, їх регіональна характеристика.
2. Методика проведення занять з ознайомлення дітей із народними промислами та ремеслами.

Дискусійні питання

1. Для чого необхідно знати історію розвитку ремесел в Україні?
2. З якими, на вашу думку, ремеслами слід знайомити дітей дошкільного віку?

Завдання 1. Прочитайте вірші Степана Жупанина «Оленчині вишивки» та «Ваза» (*Додаток Б*). Знайдіть у віршах художні тропи. Поясніть значення слів *барвограй, дивосвіт*. Продумайте всі можливі види роботи з віршами.

Завдання 2. Прочитайте конспект інтегрованого заняття, розроблений вихователькою Закревською І. В. «Зу-

стріч із майстром – гончарем Станіславом Миколайовичем Мазуриком». С. 187–189. Визначте методи, прийоми і засоби, що використовувалися на занятті.
http://oipopp.ed-sp.net/public/repository/narodoznavcha_diyalnist.pdf

Завдання 3. *Групова робота*: Розробіть конспект заняття з ознайомлення дітей із промислами та ремеслами України і відтворіть його у групі.

Завдання для самостійної роботи

складіть шаради за такими групами:
вишиванка – витинанка;
коса-коза-лоза;
гусачок – писачок;
пила – вила.

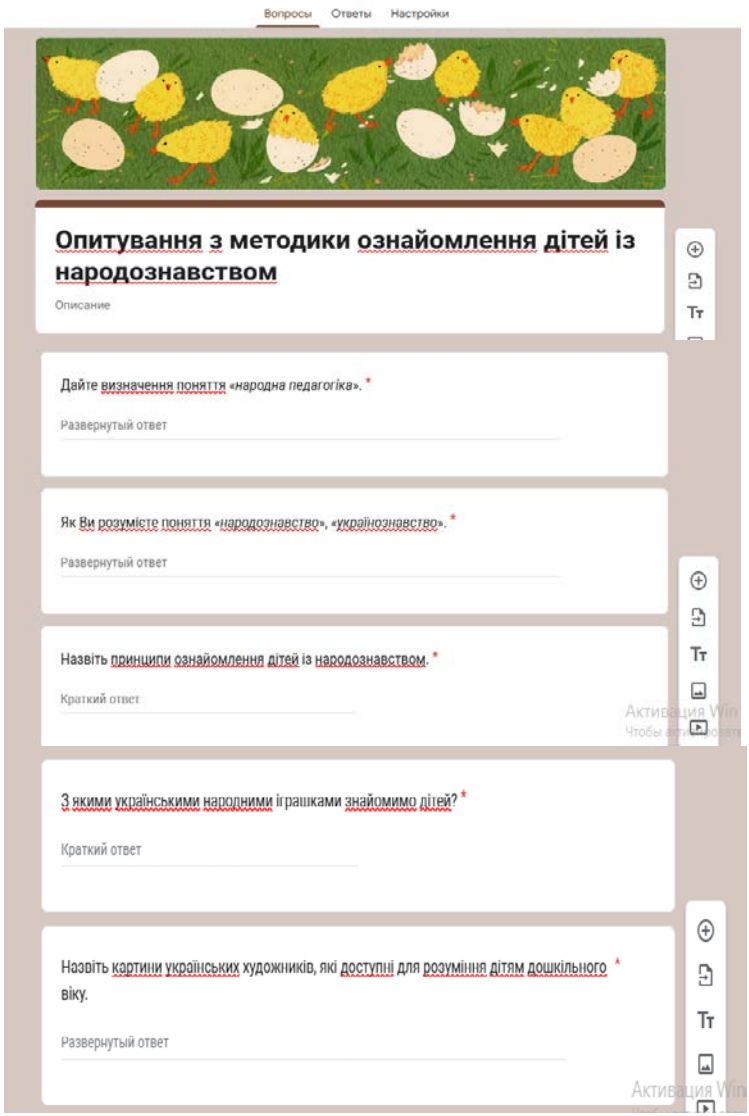
Словникова робота:

Письмово поясніть тлумачення слів: *ковальські ремесла, гутництво, різьблення, народний художній промисел.*

Опитування з методики ознайомлення дітей із народознавством

1. Дайте визначення поняття «*народна педагогіка*».
2. Як Ви розумієте поняття «*народознавство*», «*українознавство*».
3. Назвіть принципи ознайомлення дітей із народознавством.
4. З якими українськими народними іграшками знайомимо дітей?
5. Назвіть картини українських художників, які доступні для розуміння дітям дошкільного віку.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScd1yx5eTObm-wIdVy4Qsf8x0F32W6lXNVixiFMHIkRkA7gBw/viewform

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Завдання 1. Проаналізуйте плани вихователів закладу дошкільної освіти та з'ясуйте, наскільки часто планують завдання щодо збагачення словника дітей українською народознавчою лексикою. Результати занесіть до таблиці:

Група	**Заняття з:**						
	розвитку українського мовлення	ознайомлення з довкіллям	музики	формування елементарних математичних уявлень	художньої літератури	природи	Образотворчої діяльності
молодша							
середня							
старша							

Завдання 2. Складіть картотеку репродукцій картин українських художників відповідно до тематичного принципу. Напишіть усі можливі запитання до змісту картин.

Завдання 3. Розробіть інструкції проведення українських народних ігор із дітьми різних вікових груп.

Завдання 4. Розробіть проєкт ознайомлення дітей передшкільного віку з українськими промислами й ремеслами (*на вибір*).

Завдання 5. Створіть портфоліо до теми «Святкова обрядовість українського народу»: з описом обрядів, традицій святкування свят, із добором текстів малих фольклорних жанрів, художньої літератури, українських обрядових пісень, фрагментів конспектів занять із різних освітніх напрямів, які можна використати з дітьми дошкільного віку.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання на практичних заняттях

бали	критерії
0	Здобувач не брав участі на занятті
1-3	Здобувач не охоче відповідає на запитання, займає пасивну участь в обговоренні питань, аналізі виконаних студентами завдань; не проявляє інтересу до теми; практичні завдання виконує із помилками; в мовленні наявні русизми, мовленнєві й стилістичні огріхи.
4-6	Здобувач відповідає на запитання з наявними методичними огріхами, бере участь в обговоренні питань, аналізі виконаних студентами завдань, водночас спостерігаються труднощі в узагальненні власної думки; задає уточнювальні запитання, наводить приклади; виконує практичні завдання, водночас потребує додаткового пояснення від викладача; спілкується літературною українською мовою, хоча подекуди спостерігаються огріхи.
7-10	Здобувач методично правильно відповідає на запитання, бере активну участь в обговоренні питань, аналізі виконаних студентами завдань; задає уточнювальні запитання, наводить приклади, вміє узагальнювати конкретні факти; правильно виконує практичні завдання, при цьому проявляється усвідомленість і глибина одержаних теоретичних знань; активний на занятті; спілкується літературною українською мовою.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Оцінка / сума балів	Критерії оцінювання
5 (відмінно) А / 90-100	Здобувач виявив глибокі й систематичні знання з методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти, вміння узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити теоретичні положення із практикою; засвідчив уміння критично оцінювати різні підходи щодо змісту і методики навчання дітей української мови в закладах дошкільної освіти; оволодів практичними вміннями і навичками застосовувати теоретичні знання щодо ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти на заняттях та повсякденному житті; матеріал викладає логічно і послідовно. Знає напам'ять тексти фольклорних жанрів (16-20), обізнаний із традиціями, обрядами, символами українського народу; вміє самостійно розробляти конспекти занять із навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством, діагностувальні методики.
4 (добре) В / 80-89	Здобувач виявив досить повні знання з методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкіль-

	ної освіти, дає правильні, подекуди не повні визначення теоретико-методичних засад навчальної дисципліни; висловлює своє ставлення до різних підходів і теорій щодо змісту і методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти, хоча не завжди критично і переконливо; оволодів уміннями й навичками застосовувати теоретичні знання з методики; матеріал викладає логічно, послідовно, але припускається незначних неточностей у розкритті окремих методичних положень. Знає напам'ять тексти фольклорних жанрів (11-15), обізнаний із традиціями, обрядами, символами українського народу, водночас подекуди не точно характеризує деякі з них; вміє самостійно розробляти конспекти занять із навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством, діагностувальні методики, хоча іноді припускається огріхів.
4 (добре) С / 65-79	Здобувач виявив достатні знання з методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти, дає правильні, подекуди не повні визначення теоретико-методичних засад навчальної дисципліни; оволодів уміннями і навичками застосовувати теоретичні знання з методики; матеріал викладає послідо-

	вно, але припускається незначних неточностей у розкритті окремих методичних положень. Знає напам'ять тексти фольклорних жанрів (6-10), обізнаний із традиціями, обрядами, символами українського народу, хоча й припускається певних неточностей в їх характеристиці; вміє самостійно розробляти конспекти занять із навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством, діагностувальні методики, водночас потребує коригування з боку викладача.
3 (задовільно) Д / 55-64	Здобувач засвоїв програмовий матеріал із методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти в мінімальному обсязі і намагається висловити своє ставлення до дискусійних проблем і варіативних програм, хоча й не завжди вміє застосовувати теоретичні знання в конкретних ситуаціях; викладає матеріал непослідовно, неточно із наявними помилками. Знає напам'ять тексти фольклорних жанрів (3-5), поверхово обізнаний із традиціями, обрядами, символами українського народу; розробляє конспекти занять із навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством, діагностувальні методики з наявними огріхами, не дотримуючись методичних вимог до них.

3 (задовільно) E / 50-54	Здобувач виявив слабкі знання з методики навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством у закладах дошкільної освіти; не завжди правильно пов'язує теоретико-методичні положення із практичною діяльністю в закладах дошкільної освіти; не вміє висловити свою думку та критичні зауваження до запропонованих чинних програм; викладає матеріал непослідовно з наявними неточностями й помилками. Знає напам'ять тексти фольклорних жанрів (1-2), поверхово обізнаний із традиціями, обрядами, символами українського народу; розробляє конспекти занять із навчання дітей української мови та ознайомлення з українським народознавством, діагностувальні методики з наявними методичними огріхами, потребує допомоги викладача.
2 (незадовільно) FX / 35-49	Здобувач не обізнаний із основними положеннями програмного матеріалу, у визначенні термінологічного апарату припускається суттєвих помилок; у вирішенні практичних завдань, розробці вправ потребує значної допомоги з боку викладача.

6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Частина 1. Навчання української мови в закладах дошкільної освіти національних спільнот

1. Неусвідомлене, безконтрольне використання в мовленні однією мовою елементів другої мови називають:

А: мовленнєвою інтерференцією;

Б: білінгвізмом;

В: мовним контактом;

Г: двомовністю.

2. Провідним принципом у засвоєнні дітьми некорінної національності лексики української мови є:

А: тематичний;

Б: послідовності;

В: індивідуалізації;

Г: диференціації.

3. Представниками раннього навчання дітей другої мови є:

А: К. Ушинський, С. Русова, Є. Тихеєва;

Б: А.Табуре-Келлер, Ж. Ронже, В. Леопольд;

В: А. Богуш, К. Андрєєва, О. Труве;

Г: О. Водовозова, О. Аскорхаджаєва.

4. Двомовність, яка характеризується стихійністю її засвоєння, коли дитина постійно перебуває у двомовному середовищі, називається:

А: штучною;

Б: координативною;

В: природною;

Г: масовою.

5. Невмотивоване запозичення слів із рідної мови та вживання їх в українському мовленні є характерним для:

А: лексичної інтерференції;

Б: граматичної інтерференції;
В: фразеологічної інтерференції;
Г: фонетичної інтерференції.

6. Позитивне перенесення елементів однієї мови в іншу в лінгводидактиці називають:
А: інтерференцією;
Б: мовним контактом;
В: транспозицією;
Г: білінгвізмом.

7. Уведення продуктивного типу навчання розмовної української мови в сучасних закладах дошкільної освіти відбувається:
А: з 3 років;
Б: з 5 років;
В: з 2 років;
Г: з 4 років.

8. До часткових методичних принципів навчання дітей другої мови належать:
А: зв'язок із життям; єдність навчання і виховання; науковості;
Б: індивідуалізації й диференціації; оптимізації; наочності;
В: комунікативної спрямованості навчання; опертя на рідну мову; апроксимації навчання другої мови;
Г: виховуючого й розвивального навчання, оптимальності.

9. Провідним завданням вихователя закладу дошкільної освіти з навчання дітей української мови є:
А: своєчасно сформувати культуру мовлення як рідною, так і другою (українською) мовою, розмежовуючи у свідомості дітей спільні та відмінні мовні явища;

Б: виробити звичку постійно слухати художні твори українською мовою;

В: навчити дитину розуміти українську мову;

Г: навчити правильно вимовляти українські звуки.

10. Специфічним принципом планування роботи з розвитку українського мовлення в закладі дошкільної освіти є:

А: систематичності та послідовності;

Б: врахування в дітей рівня розвитку українського мовлення;

В: відповідності програмі навчання;

Г: врахування віку дітей.

11. Хто з учених-класиків радив навчати другої та інших мов, не змішуючи їх у процесі вивчення, після 8-10 років:

А: К. Ушинський;

Б: Є. Тихеєва;

В: Я. Коменський;

Г: О. Потебня.

12. Кінцевою метою навчання української мови дітей в закладі дошкільної освіти є:

А: практичне оволодіння дітьми некорінної національності розмовним українським мовленням;

Б: розуміння української мови;

В: вміння дитини відповідати на запитання за змістом української казки;

Г: вміння чітко вимовляти українські звуки.

13. В якій із авторських програм із розвитку українського мовлення не простежується тематичний принцип навчання:

А: К. Стрюк;

Б: А. Богуш;

В: О. Хорошківська.

14. До словесних прийомів навчання дітей української мови належать:

А: бесіда, розповідь, читання напам'ять;

Б: запитання; підказка; мовленнєвий зразок;

В: словесна гра; мовленнєва команда; сюрпризний момент;

Г: читання, дидактична словесна гра.

15. Заняття з навчання дітей української мови повинен проводити вихователь, який:

А: бездоганно володіє українською літературною мовою;

Б: застосовує інтерактивні методи;

В: знає українську мову;

Г: розуміє українську мову.

16. Лінгводидактику цікавить така група мовних фактів:

А: факти, що є наслідком недостатнього засвоєння будь-якої мови;

Б: запозичення з іноземних мов;

В: зміни в тій чи тій мові, якими кожна зобов'язана впливам іноземної мови;

Г: взаємозв'язку з іншою мовою.

17. Провідним принципом у навчанні дітей некорінної національності монологічного українського мовлення є:

А: наступності;

Б: самостійності;

В: розповідання за зразком вихователя;

Г: індивідуалізації.

18. Найкращим у засвоєнні дітьми некорінної національності української мови вважається такий тип білінгвізму:

А: продуктивний;

Б: штучний;
В: синтезований;
Г: репродуктивний.

19. Першочерговим завданням методиста (вихователя-методиста) є:
А: перевірка рівня володіння українською мовою вихователів;
Б: забезпечення вихователів методичною літературою, програмами з навчання дітей української мови;
В: організаційна робота щодо навчання дітей української мови;
Г: проведення круглів столів.

20. Заняття з навчання дітей середньої групи української мови проводяться в закладі дошкільної освіти:
А: повсякденно;
Б: 2 рази на тиждень;
В: 1 раз на тиждень;
Г: 3 рази на тиждень.

21. Функція спілкування, яка здійснює інформаційний зв'язок між членами суспільства, задовольняє потребу в іншій людині, забезпечує нерозривну єдність людини і мови, називається:
А: культуроносною;
Б: гносеологічною;
В: комунікативною;
Г: інформаційною.

22. Специфікою методики навчання дітей української мови в закладі дошкільної освіти, на відміну від шкільних методик, є її спрямованість на:
А: розвиток усного розмовного українського мовлення з орієнтацією на ігрові прийоми та методи навчання;

Б: розвиток монологічного мовлення;
В: оволодіння початковою грамотою української мови;
Г: навчання дискутувати.

23. Важливими у навчанні дітей української мови, зокрема її усвідомленні, є такі прийоми:
А: сюрпризний момент;
Б: порівняння і зіставлення;
В: читання;
Г: розповідання.

24. Монографію «Розвиток мовлення двомовної дитини» написав:
А: Ж. Ронже;
Б: В. Леопольд;
В: Н. Імедадзе;
Г: А.Табуре-Келлер.

25. Яку функцію характеризує таке твердження «мова є засобом формування думок, оскільки ми мислимо в мовних формах, поняттях, які позначені словами»:
А: комунікативну;
Б: оцінну;
В: культуроносну;
Г: мислетворчу.

26. Провідною умовою навчання дитини раннього віку другої мови є:
А: навчання за зразком;
Б: одна особа – одна мова;
В: читання;
Г: слухання другої мови.

27. Хто з учених уважав, що якщо з дитиною займатись одну-дві години в день вивченням другої мови, то

це не зашкодить розвитку її рідної мови:

А: О. Водовозова;

Б: О. Усова;

В: К. Ушинський;

Г: Є. Тихеєва.

28. Який принцип дозволяє педагогу на початкових етапах навчання другої мови ігнорувати деякі акцентологічні помилки:

А: комунікативності;

Б: послідовності;

В: апроксимації;

Г: опертя на рідну мову.

29. Організовуючи навчання дітей фонетики української мови, слід керуватися таким принципами:

А: розвитку фонематичного слуху, оцінки виразності мовлення;

Б: лінгвокультурологічний;

В: когнітивний, творчий;

Г: взаємозв'язку з життям.

30. Прийом, що передбачає врахування індивідуальних особливостей дітей у навчанні української мови, називається:

А: узагальнення;

Б: порівняння;

В: класифікації;

Г: диференціація.

31. Важливими у навчанні дітей лексики української мови є такі принципи:

А: словникового мінімуму, уведення слова на основі чуттєвого досвіду;

Б: самостійності, оригінальності;

В: креативності, самовираження;
Г: індивідуалізації та диференціації.

32. Така двомовність, при якій людина мислить обома мовами на однаковому рівні, називається:
А: опосередкованою;
Б: безпосередньою;
В: штучною;
Г: природньою.

33. Організовуючи навчання дітей граматики української мови, слід керуватися таким принципами:
А: зіставлення та порівняння граматичних явищ у близькоспоріднених мовах;
Б: порівняльного аналізу фонетичних явищ;
В: самостійності побудови тексту;
Г: врахування вікових можливостей дітей.

34. Дидактичні ігри з метою розвитку українського мовлення входять до складу мовленнєвого заняття:
А: 1 раз на тиждень;
Б: на кожному занятті;
В: двічі на тиждень;
Г: 1 раз на місяць.

35. Організовуючи навчання дітей у галузі зв'язного українського мовлення, провідним є такий принцип:
А: послідовності введення матеріалу;
Б: лінгвокультурологічний;
В: мовленнєве самовираження;
Г: навчання за зразком вихователя.

36. Функція вираження внутрішнього світу людини, емоційна насиченість і забарвленість мовлення кожного індивідуального мовця - це:

А: експресивна;
Б: контактовстановлювальна;
В: дейктична;
Г: ідентифікаційна.

37. Усталені правила вимови і правопису, добору слова, граматичної форми, синтаксичної конструкції, закріплені у словниках, називаються:
А: мовленнєвою поведінкою;
Б: стилями мови;
В: мовними нормами;
Г: нормами вимови.

38. Закріплене в літературній мові вживання стійких зворотів, що мають своє значення та постійний склад своїх компонентів, називається:
А: фразеологічними нормами;
Б: лексичними нормами;
В: орфографічними нормами;
Г: орфоепічними нормами.

39. Хто з авторів програми з розвитку українського мовлення наполягав на використанні міні-занять із різних розділів програми:
А: К. Стрюк;
Б: О. Хорошковська;
В: А. Богуш;
Г: Н. Дзюбишина-Мельник.

40. Прийоми, що стимулюють розумову діяльність дітей, називаються:
А: словесними;
Б: практичними;
В: ігровими;
Г: інтелектуальними.

41. До практичних прийомів розвитку українського мовлення належать:

А: запитання, підказка;

Б: нагадування, сюрпризний момент;

В: показ артикуляції звуків, побудова діалогів;

Г: зразок, узагальнення.

42. Ефективним методом розвитку українського мовлення є:

А: читання художніх творів;

Б: ігрові дидактичні вправи;

В: спостереження;

Г: екскурсії.

43. Дидактичні ігри «Що в торбинці?», «Хто більше назве слів?» використовуються з метою:

А: збагачення лексики української мови;

Б: засвоєння граматичних явищ;

В: в оволодінні зв'язним мовленням;

Г: діалогу дітей.

44. К. Ушинський радив розпочинати вивчення другої мови з:

А: 12-15 років;

Б: 6-7 років;

В: 2-3 років;

Г: 10-12 років.

45. Хто з учених визначив етапи усвідомлення дитиною двомовності:

А: А. Богуш;

Б: Н. Імедадзе;

В: В. Ляпунова;

Г: І. Луценко.

46. Хто з учених розробив систему дидактичних вправ для розвитку мовлення дошкільників:

А: Є. Тихеєва;

Б: О. Водовозова;

В: І. Срезнєвський;

Г: О. Усова.

47. Комунікативний акт, в якому має місце зміна ролей мовця і слухача, називається:

А: монологом;

Б: діалогом;

В: розмовою;

Г: висловлюванням.

48. Хто з авторів програм із розвитку мовлення наполягав на тому, щоб будь-яке заняття з різних розділів 1 раз на місяць проводити українською мовою:

А: А. Богуш;

Б: О. Хорошківська;

В: К. Стрюк;

Г: Н. Дзюбишина-Мельник.

49. Хто є автором підручника «Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах»:

А: Н. Гавриш;

Б: К. Крутій;

В: А. Богуш;

Г: О. Трифонова.

50. Навчання дітей української мови розпочинають з теми:

А: Ввічливі слова;

Б: Іграшки;

В: Наш дитячий садок;

Г: Знайомство.

Частина 2. Розвиток українського мовлення дітей засобами народознавства

1. Хто вперше в сучасній етнопедагогіці виокремив таку її галузь, як народна дидактика:

А: В. Скуратівський;

Б: М. Стельмахович;

В: К. Ушинський;

Г: І. Огієнко.

2. Хто вперше в науковий обіг увів поняття «народна педагогіка»:

А: К. Ушинський;

Б: О. Духнович;

В: І. Франко;

Г: І. Огієнко.

3. Яка програма з українського народознавства є тематичною:

А: Дитина;

Б: Українське народознавство в дошкільному закладі;

В: Я у світі;

Г: Українське дошкілля.

4. До принципів з ознайомлення дітей з українським народознавством належать:

А: гуманності, диференціації, науковості, оптимізації;

Б: народності, регіональності, історизму, краєзнавства;

В: індивідуалізації, ігрової і емоційної насиченості, міцності засвоєння знань;

Г: диференціації, розвивального й виховуючого навчання.

5. «Запорізька старовина» зібрана:

А: В. Скуратівський;

Б: І. Срезнєвським;

В: Г. Сковородою;

Г: І. Огієнком.

6. Виберіть рядок, хто з учених досліджує питання народознавства на сучасному етапі:

А: М. Стельмахович, В. Скуратівський, І. Франко;

Б: М. Вашуленко, В. Баранова, Л. Порядченко;

В: А. Богуш, Л. Калуська, П. Кононенко;

Г: І. Огієнко, Г. Сковорода.

7. Підрозділ з народознавства представлено у програмі:

А: Дитина;

Б: Дитина в дошкільні роки;

В: Українське дошкілля;

Г: Впевнений старт.

8. Коротенькі пісеньки або віршики, поєднані із своєрідними вправами і покликані зміцнювати дитину фізично, підтримувати радісний, бадьорий настрій, називаються:

А: закличками;

Б: забавлянками;

В: примовками;

Г: колисанками.

9. До малих фольклорних жанрів належать:

А: скоромовки, лічилки, утішки, заклички, забавлянки;

Б: колискові, народні казки, коломийки;

В: оповідання, вірші, фразеологізми;

Г: анекдоти, поезія, оповідання.

10. Казки, в яких йдеться про буденне життя людей, їхній побут або реалії людського життя за умов різних соціальних епох, називаються:

А: про тварин;

Б: чарівні;

В: соціально-побутові;

Г: надокучливі.

11. До якого виду казок належить ця класифікація: 1) дидактично-повчальні, 2) сімейно-антагоністичні, 3) жартівливі, 4) сатиричні:

А: про тварин;

Б: чарівні;

В: соціально-побутові;

Г: народні.

12. Коротенькі пісеньки, найпопулярніший пісенний жанр населення Карпат, що можуть бути як приспіви до танцю або існувати незалежно, називаються:

А: коломийками;

Б: гуцульськими;

В: веснянками;

Г: щедрівками.

13. До родинно-звичаєвої класифікації українських пісень належать:

А: кріпацькі, козацькі, ремісницькі;

Б: колискові, весільні, похоронні;

В: жартівливі, танцювальні, жниварські;

Г: зажинкові, обжинкові, купальські.

14. Загальноприйнятий порядок, правила, які здавна існують у громадському житті і побуті певного народу, суспільної групи, колективу, називається:

А: традицією

Б: звичаєм

В: обрядом

Г: поведінкою.

15. Обряд, коли виганяли худобу на полонини, а господар повинен був ранком викачатися в росі на своєму полі, щоб був добрий урожай цього року, виконувався під час свята:

А: Маковія;

Б: Купала;

В: Юрія;
Г: Спаса.

16. У закладі дошкільної освіти свято народознавчої тематики триває у старшій групі:
А: 1 годину;
Б: 2 години;
В: 1 – 1,25 год.
Г: 3 год.

17. Методику використання мовленнєвих етноігр досліджувала:
А: А. Богуш;
Б: Н. Луцан;
В: В. Скуратівський;
Г: О. Трифонова.

18. Перші записи та збірки українських народних ігор були зроблені:
А: П. Чубинським, О. Богдановичем;
Б: І. Франком, О. Духновичем;
В: К. Ушинським, Є. Водовозовою;
Г: І. Огієнком, Г. Сковородою.

19. Народні ігри «Галя по садочку ходила…», «Подоляночка» належать до:
А: хороводних ігор з текстом для співу;
Б: рухливих ігор з текстом – діалогом;
В: ігри розважального характеру;
Г: дидактичних словесних.

20. Дозвілля, які не потребують спеціальної підготовки і йдуть після святкових ранків, можна планувати і проводити:
А: щотижня;
Б: щодня;

В: 1 раз на місяць;
Г: 2 рази на місяць.

21. Державними святинями України визнано:
А: герб, прапор, гімн;
Б: вінок, рушник, хліб;
В: верба, калина, мак;
Г: барвінок, чорнобривці, вишні.

22. Вінок, в який вплітalися чорнобривці, незабудки, барвінок і ромашка, носили:
А: трирічні дівчатка;
Б: чотирирічні дівчатка;
В: п'ятирічні дівчатка;
Г: шестирічні дівчатка.

23. Рушник-утирач використовувався для:
А: посуду, стола й лави;
Б: для пов'язування сватів;
В: утирання рук і обличчя;
Г: накривання й приготування їжі.

24. Організована й керована педагогом багатогранна пізнавальна, пошуково-дослідницька, суспільно корисна праця дітей, спрямована на комплексне вивчення рідного краю, з посильною участю їх в охороні та збереженні здобутків національної культури та довкілля, називається:
А: вітчизнознавством;
Б: краєзнавством;
В: українознавством;
Г: народознавством.

25. У вітчизняній педагогіці термін «батьківщинознавство» вперше обґрунтував:
А: К. Ушинський;
Б: М. Стельмахович;

В: С. Русова;
Г: І. Франко.

26. Відповідно до методики, знайомлячи дітей із текстами малих фольклорних жанрів, вихователь промовляє їх:
А: один раз;
Б: двічі;
В: тричі;
Г: чотири рази.

27. Верхня спідниця, кольорова (чи картата), вишита гладдю, краї її по боках розходяться, називається:
А: плахтою;
Б: свитою;
В: спідницею;
Г: кептариком.

28. Найвідоміші місця виготовлення українських народних іграшок є:
А: Харків, Миколаїв, Херсон;
Б: Косів, Кути, Яворів, Опішня, Хомутець;
В: Київ, Вінниця, Кривий ріг;
Г: Одеса, Дніпропетровськ, Кропивницький.

29. Давній вид декоративно-прикладного мистецтва, вирізаний із паперу, називається:
А: витинанки;
Б: писанки;
В: вишивки;
Г: орнаменту.

30. Свято Матері відзначають:
А: у першу неділю травня;
Б: у другу неділю травня;
В: у третю неділю травня;
Г: 8 березня.

31. Праці «Народне дитинознавство», «Родинознавство» належать:

А: В. Скуратівському;

Б: О. Воропаю;

В: М. Стельмаховичу;

Г: І. Франку.

32. Форми краєзнавчої роботи в закладі дошкільної освіти визначили:

А: С. Русова, В. Сухомлинський;

Б: В. Скуратівський, О. Духнович;

В: Є. Тихеєва, О. Водовозова;

Г: М. Стельмахович, І. Франко.

33. Картини для дітей дошкільного віку «Ранок», «У дитячому садку» написала:

А: Т. Яблонська;

Б: М. Приймаченко;

В: Л. Миронова;

Г: К. Білокур.

34. До сімейних традицій належать:

А: святкування Дня незалежності;

Б: Дні народження, збирання родини за святковим столом;

В: хрещення, сватання, весілля;

Г: похід у кіно, поїздка на природу.

35. Для якого виду народних іграшок характерними є керамічні іграшки:

А: опішнянські;

Б: яворівські;

В: косівські і кутські;

Г: петриківські.

36. Дітей дошкільного віку знайомлять із традиційним українським одягом, починаючи:

А: зі старшої групи;

Б: з середньої групи;

В: молодшої групи**;**

Г: ясельної групи.

37. Картини для дітей «На пасиці», «Селянська родина» написав:

А: Т. Шевченко;

Б: К. Трутовський;

В: М. Пимоненко;

Г: П. Левченко.

38. Книгу «Народная педагогія», в якій є розділ «Маленьким соколятам» написав:

А: О. Духнович;

Б: І. Франко;

В: М. Драгоманов;

Г: І. Огієнко.

39. До якого фольклорного жанру належать ці рядки: «на столі сільниця, у сільниці сіль»:

А: скоромовок;

Б: примовок;

В: закличок;

Г: мирилок.

40. Казки «Колобок», «Рукавичка», «Півник і двоє мишенят» належать до такого виду казок:

А: кумулятивних;

Б: чарівних;

В: про тварин;

Г: соціально-побутових.

41. До національних символів України належать:
А: вінок, рушник, калина;
Б: герб, прапор, гімн;
В: казки, пісні;
Г: народні ігри, фольклорні жанри.

42. «Мокрий квітень, сухий май – для картоплі буде рай» – це:
А: приказка;
Б: прислів'я;
В: народна прикмета;
Г: фразеологізм.

43. Відстань між кінцями витягнутих у сторони рук у народній математиці називається:
А: сажень;
Б: лікоть;
В: п'ядь;
Г: палець.

44. До якого фольклорного жанру належать ці рядки: «равлику, равлику, висунь свої ріжки. Тобі два, мені два – поділимось обидва»:
А: забавлянка;
Б: утішка;
В: примовки;
Г: лічилки.

45. Українські народні пісні, які уславлюють прихід весни, називаються:
А: веснянками;
Б: утішками;
В: коломийками;
Г: колисанками.

46. Фольклорний жанр, в якому йдеться про повчання, висвітлюється певне моральне правило, називається:

А: прислів'я;

Б: оповідання;

В: скоромовка;

Г: закличка.

47. Підручник «Українське народознавство в дошкільному закладі» написано:

А: А. Богуш, Н. Лисенко;

Б: О. Трифоновою, О. Кисельовою;

В: Н. Гавриш, Т. Котик;

Г: К. Крутій, Г. Григоренко.

48. З історичними народними піснями дітей знайомлять, починаючи:

А: з групи раннього віку;

Б: молодшої групи;

В: середньої групи;

Г: старшої групи.

49. Історична галузь науки, яка висвітлює переважно традиційно-побутову культуру у різні історичні періоди нації, називається:

А: батьківщинознавством;

Б: краєзнавством;

В: українознавством;

Г: народознавством.

50. Народні пісні, які чує дитина вперше, це:

А: колисанки;

Б: голосили;

В: коломийки;

Г: щедрівки.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абієва Д. Е. Особливості розвитку мовленнєвих здібностей дошкільників у двомовному оточенні. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2006. Т. VIII, вип. 6. С. 6–11.

2. Абієва Д. Е. Полікультурність як одна з характеристик соціокультурного оточення дошкільників (теоретичний аспект). *Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія* : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ : «Логос», 2007. Т.VII, вип. 12. С. 5–8.

3. Алинкіна Д. Е. Психологічний супровід розвитку мовленнєвих здібностей дітей у двомовному оточенні. *Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника* : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. проф. С. Д. Максименка. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Франка, 2010. Т. IV, вип. 6. С. 22–29.

4. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

5. Богуш А. М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот [програма та навчально-метод. посіб.] Тернопіль : Мандрівець, 2016. 136 с.

6. Богуш А. М. Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ : Вища школа, 2002. 407 с.

7. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 256 с.

8. Воропай О. Звичаї українського народу: етнографічний нарис. Київ: Школа, 2009. 384 с.

9. Герус Л. Українська народна іграшка / НАН України. Ін-т народознавства. Відп. ред. С. Павлюк. Львів,

2004. 263 с.

10. Ігнатенко Ірина. Етнологія для народу. Свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування українців. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 320 с.

11. Калуська Л. В. Соняшникова музична скринька. Збірник музичного репертуару для дітей раннього і дошкільного віку. Тернопіль: Астон, 2015. 120 с.

12. Калуська Л. В. Соняшникова ігротека. Збірник ігор для дітей раннього та молодшого дошкільного віку. Тернопіль: Астон, 2015. 392 с.

13. Капранов В. Веселих свят. / В. Капранов, Д. Капранов. Київ: Зелений пес, 2014. 104 с.

14. Кононенко П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. Київ: Міленіум, 2006. 872 с.

15. Лаврик О. В. Україна. Все, що робить нас українцями. Харків: Віват, 2015. 256 с.

16. Лозинська Є. Ф. Українське народознавство дітям дошкільного віку : Метод. посібник для дошкільних закладів. Львів : Оріяна-Нова, 2008. 208 с.

17. Лозко Галина. Українське народознавство. 3-тє вид. Харків, 2010. 472 с.

18. Луговська В. О. Ознайомлення дітей з народознавством в умовах ДНЗ. URL: https://vseosvita.ua/library/oznajomlenna-ditej-z-narodoznavstvom-v-umovah-dnz-26920.html.

19. Луценко І. О. Моя країна – Україна. Українське народознавство для дошкільнят. Київ : Аконіт, 2008. 64 с.

20. Майор Н. С., Чаварга О. Ю. Українознавство в дошкільному закладі: метод. реком. Ужгород, 2000. 120 с.

21. Мала енциклопедія українського народознавства / ред. С. Павлюк. Львів : б. в., 2007. 846 с.

22. Марко Грушевський. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006.

23. Ніколаєнко В. М. Народознавство в дошкільному навчальному закладі. 2 – 6 років. Харків : Основа, 2012. 208 с.

24. Стельмащук Галина. Українське народне вбран-

ня. Київ: Література та мистецтво, 2019. 256 с.

25. Україна – єдина країна. Традиції, обряди, побут. Пам'ятки України. Люди, що змінила Україну. Київ : Глорія, 2016. 297 с.

26. Українське народознавство / За ред. С.П. Павлюка: Навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2004. 570 с.

27. Українське народознавство у дошкільному навчальному закладі : Програма та довідковий матеріал для вихователів. Запоріжжя, 2001. 92 с.

28. Шестова І. Святий Миколай, нам всякчас допомагай! *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ: МЦФЕР-Україна, 2017. № 10. С.58–62.

29. Як народжуються свята? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ: МЦФЕР-Україна, 2018. № 12. С.58–59.

30. Яковенко Любов. З днем народження, Україно! : свято для старших дошкільнят і їхніх батьків. *Дошкільне виховання*. 2016. № 8. С.34–38.

31. Янчук Надія. Гості на порозі - Новий рік в дорозі : новорічне свято для дітей середньої групи. *Дошкільне виховання*. 2016. № 10. С.35–39.

32. Якименко С. І. Народознавчик: навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2017. 150 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. Г. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/

2. Національна бібліотека України для дітей. URL: http://www.chl.kiev.ua/;

3. Українська мова та література. URL: http://ridnamova.ck.ua

8. ДОДАТКИ

Додаток А

СКОРОМОВКИ ДЛЯ ВПРАВЛЯННЯ В ЧІТКІЙ ДИКЦІЇ

Бубоніла діду баба:
– Ой не дмухай на кульбабу,
Бо з кульбаби полетять
Сто малих кульбабенят.

Ішла баба дубнячком,
Зачепилась гапличком.
Сюди смик, туди смик –
Одчепися мій гаплик.
Бубоніла друга баба:
Ой, не дмухай на кульбабу!
Бо з кульбаби полетять
Сто малих кульбабенят.

А тим часом бабин біб розцвів у дощ –
Буде бабі біб у борщ.
Біб у борщ, біб у борщ –
Буде бабі біб у борщ.
Буде бабі, буде й діду
Смачний борщик до обіду.
Ще й до борщу на припічку в черепочку
Три карасики тріп-тріп-тріп.

Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

Заболіло горло в горили –
Бо горила багато говорила.

Ліз Мартин через тин,

За яким великий млин.
Вдома всім сказав Мартин,
Що не меле зараз млин,
Бо втомився дуже він.

Два бобри брунатно-бурі
бобрались в брудній баюрі.
– Правда добре, брате бобре?
– Дуже добре, брате бобре.

У долині жив удав.
Удавав, що він все знав.
Удавав, що все умів.
У траві хвостом вертів

Пиляв Пилип поліна з лип.
Притупив пилку Пилип.

Кокосовари варять в скорококосоварках
кокосовий сік.

Ліз лис
Лисим лісом,
Ніс хвіст
Низом-низом.
Хвіст об терен
Обдер.
В лісі кажуть тепер:
«Ліз лис…»

Ліз Мартин через тин,
За яким великий млин.
Вдома всім сказав Мартин,
Що не меле зараз млин,
Бо втомився дуже він.

Крокодил до крокодила
Припливав просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

Регулювальники регулярно регулювали регулятори.

Вчорашній град пошкодив виноград.

Редиску в окрошку ріже Сергійко.

А в подарунок у Марини три величезних мандарина.

Годувала ґава
Ґавенят на ґанку.
Зготувала ґава
Гарну запіканку.

Гуси, гуси, гусенята,
Гусенят багато в Гната,
– Гей, гиля, – Гнатко гука,
Відганяє гусака.

Ченчик, ченчик невеличкий,
На ченчику черевички.
В чаплі чорні черевички.
Чапля чапа до водички.

Додаток Б

ХУДОЖНІ ТВОРИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Володимир Лучук. **Рідні кминові брати**

У діброву
зі степів
нечуйвітер
залетів.
Джміль-сварливець
нечуйвітра
у діброві перестрів:
– Де ти, де ти взявся тут,
Із яких сторін,
степовий головокрут,
а попросту – кмин?!
Од діброви до степів
нечуйвітер зашумів:
– Джмелю, джмелю, не сварись,
голови нам не крути:
ми ж подібні, подивись,
рідні кминові брати!

Василь Сухомлинський. **Як Джміль нагодував Бджолу**

У конюшини квіти – мов дзвіночки. Але дуже довгі. Десь у глибині дзвіночка стоїть кухлик із солодким конюшиновим нектаром. Прилетіла на дзвіночок Бджола, спробувала дістати своїм хоботком, та дарма.

Сидить Бджола й плаче. Коли це летить Джміль – «Ж-ж-жу…» Розповіла йому Бджола про своє горе.

– Добре, я допоможу, – каже Джміль.

Послав у конюшиновий дзвіночок свій довгий хоботок. Висмоктав нектар із кухлика.

Підлетіла до нього Бджола, простягла свій хоботок до Джмелиного. Джмелик дав їй пів кухлика. Подякувала Бджола та й полетіла.

З того часу Джміль і Бджола приятелюють.

П. Ребро

Соняхи

На городі, в гарбузинні
Соняхи, мов хлопчаки,
Ловлять сонячне проміння
В золоті свої шапки.

О. Орач

Соняшник

На осонні соняшник підроста.
Голову за сонечком поверта.
Дивиться він сонечку просто в очі –
Щось до мами-сонечка мовить хоче.

Василь Сухомлинський. **Як Метелик напився березового соку**

Ще в затінку під деревами лежав сніг, а маленький Метелик, якого збудило весняне сонечко, вилетів зі своєї зимової хатки. Летить він і відчуває: голова паморочиться від слабості. «Ось, – думає Метелик, – знайду пахучу квітку й нап'юся солодкого соку. Зараз і голова перестане паморочитись».

Але квітів ще немає. Один тільки блакитний пролісок виглядає із землі. Зрадів Метелик. Сів на блакитну квіточку, а на ній солодкого соку немає. Холодна вона.

Летить знову Метелик. Уже й силоньки немає. Ось-ось крильця складе й упаде на землю. Аж чує Метелик ласкавий голосок:

–Лети до мене. Це я, Береза Білокора. Дам тобі крапельку соку.

Прилетів Метелик до Берези. Дивиться – з тріщинки витекла крапля соку. Напився Метелик. Весело махнув крильцями.

–Дякую, – каже Метелик, – ти врятувала мене від голоду.

Дмитро Павличко. Притча про Правду

За часів царя Гороха
Не було такого дня,
Щоб за Правду не карали,
Щоб не славилася Брехня.
Цар, бояри, їхні слуги,
Тяжко кривдили народ.
Хто хотів шукати Правди,
Потрапляв на ешафот.
Хто поскаржився на Кривду,
Брали вже того кати.
Люди сумно говорили:
«Правди в світі не знайти….»
Та один юнак відважний
Вирішив знайти її.
Годі спину підставляти
Під боярські нагаї!
Він зібрався у дорогу
Дальню – осідлав коня…
Мусить бути в світі Правда,
Раз на світі є Брехня…

Ігор Січовик. Як виникла українська земля

Легенда

«Багато планет породив наш Творець. Великих і малих, яскравих і тьмяних, близьких і далеких – таких різних і таких не схожих одна на одну.

Не було серед них лише такої, котру б обласкав його божий погляд. Набрав Творець пригорщу родючих ґрунтів і голубих вод та й кинув чудодійний дар на планету, що пролітала поблизу.

За мить та планета ожила всіма барвами: зазеленіла травами, зашуміла деревами, заголубіли небо та води, зависочіли гори.

Минуло багато часу і згадав Творець, що йому тре-

ба провідати ті планети, які він створив власною волею, вдихнувши у них життя, аби переконатися чи все він так зробив, як замислив.

І дістав Творець з божої скрині мішок і склав у нього скарб, який збирав усе своє життя. Чого тут лише не було: золото і срібло, діаманти і кришталь, руда і нафта, вугілля і граніт… Всього й не злічити.

Проказавши: «Лети, куди Бог пошле!» він кинув мішок у напрямку живої планети, яку щойно нарік Землею, бо прилетіла вона «з імли», тобто з темряви.

Міг би той мішок упасти туди, де розташована Африка, або ж на територію нинішньої Америки, а міг би приземлитися в Азії, Японії, чи на будь-які інші острови…

Розв'язався мішок зі скарбом і з нього почали висипатися божі дари на всю планету, але найбільше їх потрапило на слов'янські землі.

Минули віки. Якось зібрався Творець провідати нашу маленьку планету. Облетів довкола неї кілька разів. Довго милувався творінням власних рук. І вирішив трохи відпочити. Побачивши дивовижний куточок землі, Творець вигукнув:

– Це – дивокрай! Це справжній рай!

Ступив на казкову землю, яка йому припала до душі, й нарік її Україна. Адже в її назві містилося слово «рай».

Ось так і виникла українська земля, яку сам Творець хотів би мати за рай.

Шануймося, українці!».

Казки Карпат.

Ой спи, дитя, колишу тя,

Скоро заснеш – відійду тя.

На полі виросла файна пшеница, а вночі дес взялася бура з градом і вибила її всю.

Нічо'я не хочу, тільки йду світом шукати їх.

Най бог звидит і вам заплатит, що я так тяжко три

ночі пас вашу кобилу, а ви мині не хочете платити.

–Вуйку, вам пора женитися.

–Буду женитися, Іванку, най минуться жнива.

–Ніц, - каже, - не роби, лиш як газда прийде, а ти ся зроби неживою – опусти голову і ноги, так як би-с була мертва, і, може, си ця штука удасть.

–Ади, я тихо сидів, кури кричали, але ніхто мене не видів, як я їх брав.

–А що ти кудись задивився і не ідеш д'мені? – запитав лис когута, як уздрів, що когут так ся приязно дивить у ліс, а й лис зачув брехання котюг та й крик людей.

–Куди я ся дивлю? – зачав спокійно говорити когут до лиса. – Ади генде з лісу ідуть стрільці з котюгами, то я ся на них дивлю, як вони файно сюди просто на нас ідуть.

І вздрів він, що вона ся не боїть, біжить до нього, а він зі страху виліз на явір.

Та й борзо скочив до баби та й хап за чобіт, що уже один ззула, та й понад берег, та й брід.

Відтогди лис не хотів, ся вже з тим заходити та й носив мамі аж до смерті кури.

Котрий прийшов до його печери, дивитися, лев з'їв каждого і тим піддержував собі життя.

Каже лис:

–Ходи у село, там є великий кружок масла та меш їсти.

Прийшов додому, взяв рискаль і копає яму на самім тракті, куди двірина ходить. Але як копав, то ніхто не звидів, лиш лисиця.

Василь Сухомлинський. **Моя мама пахне хлібом**

Одного дня у дитячий садок привели двох ків – Толю й Миколку. Привели їх мами.

Хлопчики познайомились. Толя й питає Миколку:

– Де твоя мама працює?

– А хіба ти не знаєш? – дивується Миколка. – Вона ж так пахне ліками. Моя мама – лікар. Занедужає людина –

мама й вилікує.

Без лікаря люди не могли б жити.

А твоя мама де працює?

– А хіба ти не знаєш? – дивується Толя. – Вона ж так пахне хлібом. Моя мама – пекар. Вона годує людей. Без хліба не міг би ніхто жити.

– І лікар? – питає здивовано Миколка.

– І лікар не міг би, – з гордістю каже Толя.

Петро Засенко. **Дідусь**

Оцей дідусь колись весною
Маленькі яблуньки садив...
Розрісся сад, умивсь росою,
З плодами віти опустив.
Тепер дідусь погожим літом
У гості внука вигляда,
І яблуневим білим цвітом
Його сміється борода.

Наталія Бугай. **Зійдеться родина вся.**

На горбочку, де вербичка,
Викопав дідусь криничку.
Ой глибока ж та криничка,
Прохолодна в ній водичка.
Все дідусь Іван зробив:
І дашок там спорудив,
Й приладнав під ним вервечку,
Корбу, кухлик, відеречко,
Сад навколо посадив
З вишень, яблунь, груш і слив.
Ми приїдем до вербички,
До садочка і кринички.
До бабусі й дідуся
Зійдеться родина вся.

Степан Жупанин. **Писанки**

Ввечері матуся нас чарує –
Писанки на виставку малює.
Віск черпає пищиком із блюдця.
Її очі світяться у ласці:
Квітоньки на писанці зірчасті,
А на другій – півники та бджоли,
Ми таких не бачили ніколи.
А на третій – олені і сарни,
На четвертій рушничок прегарний…
Дивиться і тішиться матуся:
Я у неї малюватися вчуся.

Андрій М'ястківський. **Казочка про писанку**

Залишивши гніздечко, покотилось яєчко... Та котилось воно недалечко.

Квочка з курчатами на подвір'ї гуляла, діток своїх забавляла.

– Мамо, он яєчко по стежинці котиться, - сказало найменше курчатко.

– Ану ж, яке воно на колір?

– Біле, як сніг, – сказала квочка.

– А сніг який? – спитав півник, бо курчаток взимку ще не було, і снігу вони не бачили.

– Такий білий, як оте яєчко, що котиться, - відповіла квочка.

– Однак скоро Великдень. То давайте пофарбуємо яєчко, щоб воно було барвисте, як весна.

Закотили курчатка яєчко до своєї хати й ну його фарбувати. Припустив теплий дощик, потім стала веселочка в небі.

Курчатка у веселочки фарб позичали, на білому яєчку весну малювали. Малювали лапками та писали пір'ячком - і покотилася писанка зеленим подвір'ячком.

Курчатка її доганяли, на крилечках піднімали й див-

чинці Наталочці, яка їх зеренцями годувала, водицею напувала, на свято Великдень подарували.

І зацвіли вишні, черешні. Став гарний, як писанка, садочок увесь.

І проказала Наталочка:

– Христос Воскрес!

Степан Жупанин. **Оленчині вишивки.**

А Оленка в нас рукодільниця
хвалять всі її, хоч мала.
Скатерть вишила, блузку вишила,
мамі лагідно подала.
Мама тішиться, тато тішиться,
бо світлиця в нас, як весна,
усміхається в ніжних вишивках,
вся заквітчана і ясна.
А на вишивках, мов на вишеньках,
спілі ягоди, хоч збирай!
А на вишивках дивні китиці –
квіту ніжного барвограй.
І проміниться та ще й міниться
скрізь на вишивках дивосвіт,
бо залишився на цих вишивках
рук Оленчиних теплий слід.

Степан Жупанин. **Ваза**.

Павлик робить
Вази гарні.
Як?
На крузі.
На гончарнім.
Ось танцює
Глина в крузі, –
Пальці хлопця
У напрузі,

Бо таку
Формують вазу,
Що здивує
Всіх одразу.
І помчать
На вазі коні,
Гриви звихрені
Червоні.
З-під руки
Малого майстра
Зацвіте
На вазі айстра...
Ваза в полум'ї
Палала –
І дзвінка,
І світла
Стала.
Павлик вазу
Відшліфує,
Любій мамі
Подарує.

Вчимо прислів'я

• Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається.

• Рідна мова – не полова: її за вітром не розвієш.

• Як овечка: не мовить ні словечка.

• Балакун, мов дірява бочка, нічого в собі не задержить.

• Як сорока хвостом, так і базіка мовою.

• Добра голова не каже пусті слова.

• Не говори, що знаєш, але знай, що говориш.

• Чоловік має два вуха, щоб багато слухав, а один язик, щоб менше говорив.

• Який дуб-такий тин, який батько-такий син.

• Який кущ-така калина, яка мати – така дитина.

• Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько.

- Без сім’ї немає щастя на землі.
- В хорошій сім’ї хороші діти ростуть .
- Молодь багата мудрістю батьків.
- Яка сім’я – такий і я.
- Який рід – такий і плід.

Ласкаве слово – що весняний день.
Одне приємне слово – наче сад цвіте.
Добре слово краще за цукор і мед.
Ввічливе слово – цілюще повітря.
Добра звістка швидко по світу лине!
Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже.
Дружба – то найбільший скарб.
Не залишай друга в біді.
Без труда нема плода.
Бджола мала, та й та працює.
Маленька праця краща за велике безділля.

Додаток В

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ІГРИ

Народна гра «Ластівка»

Словник: *ластівко, поїси, напечеш, утечеш.*

Хід гри: Гравці сідають у два ряди лицем один до одного. Хтось один лишається між рядами, підходить до когось із рядку, кладе руку на плече ззаду і промовляє:

– Ластівко, ластівко, утечеш? (– Утечу).

– Хліба напечеш? (– Напечу).

– Сама поїси? (– Поїм).

– Мені не даси? (– Не дам).

Ластівка тікає, бігає навколо тих, хто в рядах. Той, хто стоїть між рядами її ловить.

Гра у ворона (за С. Ф. Русовою)

Словник: *копати, голка, ворон*

Хід гри:

– Ворон, ворон, що ти робиш?

– Ямку копаю.

– На що?

– Гроші шукаю.

– Нащо тобі гроші?

– Голку купити.

– Нащо тобі голка?

– Торбу пошити.

– Нащо тобі торба?

– Твоїх дітей половити.

– Шуги-шуги, не зловиш.

Ворон сидить у куточку, ніби ямку копає. Курка водить діток, які держаться курки. При останніх словах ворон кидається на курчат; курка їх обороняє. Кого ворон першого спіймає, той стає вороном.

Гра «Зайчику, зайчику» (за С. Ф. Русовою)

Словник: *зайчику-братчику, сінця-колінця, підбочки, гребінчик, обійнятись, вискочити*.

Хід гри: Діти ходять колом, а в середині стоять двоє і пританцьовують та рухами виробляють усе, що співає коло:

Зайчику, зайчику, ти мій братчику, не ходи, не топчи по городчику.

А нікуди зайчику ані вискочити, а нікуди зайчику перескочити.

Скочком, бочком, повернуся, гребінчиком розчешуся.

Зайчику! Ручки, плечки (*кладуть руки на груди*).

Ані тобі, зайчику, ані вискочити, ані тобі, зайчику, ані виглянути!

Зайчику! Сінця – колінця (*беруться за коліна*)

Ані тобі, зайчику, ані вискочити, ані тобі, зайчику, ані виглянути!

Зайчику! За п'яточку (*беруться за п'яти*).

Ані тобі, зайчику, ані вискочити, ані тобі, зайчику, ані виглянути!

Зайчику! За підбочки.

Ані тобі, зайчику, ані вискочити, ані тобі, зайчику, ані виглянути!

Зайчику! Обернися, кого любиш, обіймися! (*пара обіймається і вивертається з кола. На її місце стає друга і так по черзі)*

Народна гра «Дід»

Словник: *міх, дідище-старище, вусатий*.

Хід гри: Запрошується хлопець на роль діда. На відстані 10м. від діда стоять гравці, які починають його дразнити:

Їде, їде, дід, дід, несе, несе, міх, міх.

Ось такий дідище, ось такий старище, *(діти ходять, начебто дід)*

Ось такий окатий, ось такий вусатий, *(діти показують вуса й бороду)*

Такий бородатий!

Ось такий плечистий, тьху його нечистий!

Після цих слів діти розбігаються, а дід повинен догнати кого-небудь. Коли наздожене, той і стає дідом.

Народна гра «Грушка»

Словник: *воріточка, посаджу, піділлю*.

Хід гри: Співаючи пісню, дівчатка та хлопчики беруться за руки і йдуть по колу помірним кроком, а посередині кола одна дівчина відтворює все те, про що співають:

Ой вийду я за воріточка –
Свою грушку посаджу, посаджу.
Ой вийду я за воріточка –
Свою грушку піділлю, піділлю.
Ой вийду я за воріточка –
Моя грушка вже росте, вже росте.
Ой вийду я за воріточка –
Моя грушка вже цвіте, вже цвіте.
Ой вийду я за воріточка –
Моя грушка вже відцвіла, відцвіла.
Ой вийду я за воріточка –
Моя грушка вже паліє, паліє.
Ой вийду я за воріточка –
Свою грушку потрясу, потрясу.

Після закінчення пісні всі підбігають до неї і смикають з усіх боків – «трясуть грушку». Дівчина лякається і тікає. Далі на її місце стає інша дівчина чи хлопчик, і гра продовжується.

Народна гра «Щітка»

Словник: *дзюб, дзюбанець; по три копи гребінець*.

Хід гри: Діти стають один за одним і кладуть руки на плечі попереднього. Першою стає найменша дитина.

Обирається дитина – ведучий, який ходить навколо цього ряду і співає:

Ой, щітко маленька,
Скажи, скажи, де твоя ненька?
На морквинці сиділа, сиділа,
Дрібний мачок дзьобала, дзьобала.
Ой дзюб, дзюб, дзюбанець,
По три копи гребінець,
По чотири – щітки, кошикові дітки.

На останні слова ведучий бере останню дитину за руку і вже вдвох обходять ряд. Гра повторюється, аж поки не залишиться найменший.

Додаток Ґ

ФРАГМЕНТИ КОНСПЕКТІВ ЗАНЯТЬ

file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Downloads/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D0%84%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%BD%D0%B0%20(1).pdf

Ірву, ірву, горішечки

Мета: збагатити словник дітей українською лексикою, пестливими словами: жупан, сарафан, нітрішечки, ірву.

Матеріал: картина, на якій зображений жупан (або справжній жупан).

Хід заняття: – Діти, як ви гадаєте, вовк страшний звір чи ні? Треба його боятися? Чому? (Діти висловлюють свої версії, інтерпретують їх). А зараз я розповім, як діти-пастухи, їх ще називають вівчарами, грають на полонинах, коли пасуть овець. Вони не бояться вовка, тісно гуртують отару овець, а самі грають у таку гру (Вихователь промовляє зміст і хід гри). Вовк десь ховається, а діти, рвучи траву, промовляють:

– Ірву, ірву, горішечки,
Не боюсь вовка нітрішечки,
Вовк за горою.
А я за другою.
Вовк у жупані.
А я в сарафані.

Усі розбігаються, а «вовк» доганяє дітей і забирає шапку (хустку). Коли всіх переловить, кожен виконує (пісню, танець, вірш), отримуючи фант (свою річ)).

– Діти, що означає слово «нітрішечки»?, так це означає «зовсім», тобто вовка не бояться зовсім, загалом. Ще й прозиваються вовкові, що він у жупані, тому, що шерсть у нього темна, наче жупан (Показує жупан). Подивіться, у мене в руках – жупан. Це верхній одяг, шитий з цупкої, шерстяної тканини, без коміра, з круглим вирізом. Нижче талії жупан зібраний, виглядає пишно і святково, їх

носили як чоловіки, так і жінки. Відрізнялися вони між собою кроєм. Жупан був козацьким одягом (Діти розглядають жупан, вихователь пропонує описати його). А що це за одяг (показує картинку з сарафаном)?

Сарафан – це сукня, довга, зібрана на грудях, із високою талією. Плаття це без рукавів із широкими бретельками на плечах. Я принесла ляльковий сарафан, розгляньте його. Послухайте, я ще раз прочитаю слова гри, а ви намагайтеся запам'ятати (Читає 2-й раз).

– Віталику, допоможи мені лічилкою обрати вовка. Скористаємося новою лічилкою:

У зеленому садку сидить котик у холодку,
лапкою чеше вус, язичком лиже пуз.

– Віталик (лічилкою лічить дітей): Вовком буде Івасик.

Вихователь: Оксанко, а що повинен робити вовк? Оксана: Вовк ховається, а всі діти рвуть траву. Вихователь: Давайте всі разом будемо промовляти слова гри. Кого вовк зловить, той віддає якусь річ, і після закінчення гри розігруються фанти.

У вовка

Мета: збагачувати словник дітей словами: коцюба, щітка, гребінка, трійця.

Матеріал: іграшка-вовк, картинка, де зображені вівці на полонині, коцюба, щітка, гребінка.

Хід заняття: – Діти. Хто це стукає до нас? На гостини завітав дідусь, вітається. А чому ж він такий зажурений, давайте запитаємо його? Виявляється, що дідусь – вівчар, тобто пастух, який пасе овець. І внадився до нього вовк. А овечки такі гарні, кучеряві, погляньте, яка в них довга, закручена шерсть (розглядають картинки). А вовк кожної ночі пробирається в отару і може знищити не одну, а декілька овець. Ось чому дідусь так засмутився. Нічого, нехай дідусь не сумує, ми його розвеселимо. Навчимо його однієї гри, в якій люди кепкували з вовка та його жінки, називали її щіткою, гребінкою. Люди промовляли такі слова: (Вихователь промовляє слова гри). Пояснює слова «трійця» –

це релігійне свято, яке святкують влітку. У народі кажуть ще «Зелені свята». Оселю та подвір'я прикрашають зеленими гілками. Пастухи говорили: «А я вовка не боюся – коцюбою обернуся». Подивіться, на картинці в мене зображена коцюба. Коцюба – це залізний прут, зігнутий на кінці, використовувався для перемішування вугілля у печі, вигрібання жару. Обернувся пастух коцюбою і ніхто йому не страшний, ще й глузує з вовкової жінки (щітка, гребінка).

– Діти, а як ви думаєте, чому вовчицю порівнювали із щіткою і гребінкою? (Бо шерсть догори, наче зубці у гребінці). Розглянемо уважно гребінку і подивимось, яка між ними різниця. Гребінка дерев'яна, а зубчики залізні, переважно це були цвяшки, які забивали в дерев'яну основу. Вона нагадує однорідний гребінь, нею розчісували повісло, коли пряли нитки. Оксанко, розкажи, що ти знаєш про гребінку?

– А щітку, діти, ви всі знаєте, і розкаже нам про неї Петрусь. Вихователь показує предмети, діти розповідають. Послухайте ще раз вірш до гри (Вихователь читає, пропонує дітям повторити).

– Давайте запросимо дідуся – вівчара з нами пограти в гру, нехай йому буде веселіше. Вихователь пояснює зміст та правила гри.

Хід гри. Діти стають у коло. Обирають лічилкою «вівцю» і «вовка». «Вовк» стає за колом, а «вівця» у колі. Діти співають:

Пасу, пасу, вівці,
До самої трійці,
Вовк за горою, а я за другою,
А я вовка не боюся,
Коцюбою обернуся,
Щітка, гребінка,
Вовкова жінка.

У цей час вовк намагається прорватися в коло, а діти його не пускають. Лише після закінчення пісні вовк може потрапити в коло. Діти «вівцю» пропускають, а «вовка» не завжди. Якщо «вовк» піймає «вівцю», то вони міняються місцями, або вибирають нових «вовка» і «вівцю»!

Навчальне видання

ТРИФОНОВА Олена Сергіївна

Практикум
для змішаного навчання з дисципліни «Методика навчання української мови з народознавством»

Авторська редакція

Комп'ютерна верстка і
дизайн обкладинки О. Кисельова

Надруковано з готового оригінал-макету

Підписано до друку 29.06.2023 р. Папір офсетний. Формат 60×90/16.
Гарнітура "Times New Roman". Обл.-вид. 12,3 арк. Ум.-друк. арк. 7,3.
Тираж 320 прим. Зам. № 59.

Видавництво ТОВ «Лерадрук»
Свідоцтво ДК № 2645 від 11.10.2006 р.
м. Роздільна, вул. Європейська, 44.
E-mail: leradruk@gmail.com

